

hláská

ročník XIV, 2003, č.2

Červené Poříčí a Borovy v 60. létech 18. století

Vratislav Ryšavý - Petr Rožmberský

Obě sousedící lokality, Červené (dříve Korunní) Poříčí a Borovy, najdeme v severní části okresu Klatovy. Dobová lidová poezie klasifikovala finanční situaci majitelů sousedních zboží Červeného Poříčí a Borov takovouto říkankou: „Borovský Jemnost pán Koc má peněz moc, poříček Jemnost pán Šic jich má ještě víc“. Borovy Koců z Dobřeš připojili pak někdy na přelomu 16. a 17. věku Šicové z Drahenic k Poříčí (Sedláček 1893, 208 - 209).

V Sedláčkových Hradech byl vypublikován pěkný popis patrové borovské tvrze z 16. století, v němž je mimo jiné připomínána světnice táflovaná a malovaná, světnice velká ve které se obyčejně sedalo, komora nad mostem a komora v mostě, spížárna, kuchyně s pecí, síně, jízdna, věž s „krakšteiny“, dalších několik komor, více pivnic a marštalů a také studna. Z roku 1709 pochází informace, že ve dvoře Borovech bývala tvrz, z níž nyní jsou udělány špýchary a ještě k ní přistaven dřevěný špýchar. Dolejší prostory tvrze se užívaly jako marštaly (Sedláček 1893, 209 - 210).

Nyní je nutné se zastavit nad pramenem, poskytujícím další popis borovské tvrze. Jde o rukopisnou nedatovanou knihu nazvanou Beschreibung des Wirthschaft-Umtriebes der Herrschaften Poritschen-Kronberg und Ruppau, sepsanou červenopoříčským purkrabím Janem Tadeášem Košinem z Freidenfeldu. August Sedláček datoval tento Popis panství do let 1740 - 1750 a za něj byl originál uložen v Poříčí a opis na faře ve Vřeskovících (Sedláček 1893, 193; Bělohávek 1985, 296). Nyní je Popis v soukromém vlastnictví a byl zapůjčen na určitou dobu k překladu. Čas však nebyl dostačující a proto není překlad stoprocentní, přesto však poskytuje velmi zajímavé informace. Především bylo možné upřesnit dobu vzniku rukopisu. Sám autor se v textu odvolává na rok 1761, což znamená, že kniha byla sepsána po tomto datu. Poříčí koupil roku 1763 Kliment František vévoda bavorský (Hostaš - Vaněk 1907, 65). Vzhledem k přestavbě brány v Poříčí s nápisem o renovaci obsahujícím chronogram 1766, kterou kniha popisuje ještě před přestavbou (viz dále), je možné říci, že byla napsána někdy po roce 1761, ale před rokem 1766. Jednáni o prodeji Poříčí trvala až do roku 1764 a je možné, že Popis panství vznikl jako jakási součást nabídky prodeje panství,

tedy nejpravděpodobněji v letech 1762 - 1763.

V šedesátých letech 18. století byl tedy bývalý starý zámek v Borovech popsán takto (překlad V. R.): V Borovech bývalo jedno pohodlné rytířské sídlo (tvrz), které mělo tři „Anglweyß“ (křídla? nárožní věže?) dobře vyzděné z kamene a vápna a okna i dveře s kamennými ostěními ve dvou podlažích, také pozoruhodné sklepy a kvelby. Leží v hezké vyhlídce uvnitř hospodářského dvora (uzavřeno hospodářským dvorem). Po pravé straně je odtud vyhlídka do ovocné zahrady (Baum garten) a dále. Ačkoliv nyní tato budova slouží jako sýpka, přece má být v budoucnosti opět upravena na krásná obydlí (byty).

Výše popsaná perspektiva dalšího využití borovské tvrze se zřejmě nenaplnila, neboť v souhrnném díle o panských sídlech z 80. let minulého století se dočteme, že tvrz stávala v místech bývalého vrchnostenského dvora na severním okraji Borov, užívaného JZD. a z tvrze se zachovala jen nepatrná část zdi (Bělohávek 1985, 38). V moderní encyklopedii tvrzi se již o Borovech nečiní zmínka (Kolektiv 1998). Nepatrnou částí zdi byla snad míněna zeď, ukončující areál dvora na východě. Zde jen málo převyšuje terén, který v těchto místech tvoří nízkou plochou vyvýšeninu, snad pozůstatek tvrze. Z opačné strany je kamenná zeď vysoká asi 2,5 metru a jsou k ní přistaveny kolny vesnických domků. Otázkou zůstává, zda jde skutečně o část obvodové zdi tvrze; spíše se ale jedná o zbytek ohrazení dvora.

Daleko více poznatků přináší popis poříčského panství o zámku v Poříčí, vystavěném dle desky s letopočtem nad vchodem v roce 1611 (překlad V. R.): Tento velmi dobře postavený zámek leží v údolí, poblíž této budovy plyne různými rybami oplývající říčka Bradlavka. Budova je postavena poblíž říšské silnice a vyvedena ve dvou podlažích, také je barevně omítnuta (obvržena). Také má silné a pevné zdi a je pokryta prejzy nebo taškami. Budova má hezky provedené ozdoby a také má krásně zvládnuté štíty a zdi na vlášský způsob. Na štítech nalézají (a stavějí či budují) také své hnízdo každým rokem čápi. Celá budova a další obydlí (byty, Wohnungen) má dohromady 83 velkých oken, z nichž dolní polovina je opatřena ozdobnými železnými mřížemi. Portál neboli vstup je dobře členěný a uprostřed západní strany

zámku, vede k němu pět kamenných schodů. Podesta těchto schodů (nebo vůbec prostor před vstupem - Vorplatz) je vydlážděna kamennými kvádry, podobně i portikus (? - Vorhalle) je celý zasazen do kamenných kvádrů včetně kamenných oblouků (portiku), a tento portikus nese nahoře vyhlídku (Altan - vlastně balkon) s krásnými průhledy do okolní krajiny. Do altánu (balkonu) lze vstoupit z druhého podlaží přímo z velkého sálu, prostřednictvím velkých zdvojených balkonových dveří (francouzského okna). Po pravé straně zámku na nároží stojí od základu dobře postavená šestistranná věž, která zaujímá také dvě podlaží a obsahuje také dvě krásné a vůbec útlivé místnosti. Střecha věže je pokryta bílým plechem. Na věži jsou také dobré železné hodiny a dva zvony, na které se zvoní v případech špatného počasí. Na sever a částečně na východ navazuje na zámek krásný trakt s krásnou vlašskou střechou, pokrytou prejzy neboli cihlovou krytinou, který obsahuje tiché a pohodlné místnosti. Skrze tento trakt vede také ze zámku dlouhá dobře krytá chodba nad (zámeckým) pivovarem a částečně ještě nad návsi až do pohodlné panské oratoře ve veřejné zámecké kapli, kde se denně slouží mše svatá. Kaple je krytá prejzy, ale její lucerna (Kuppel) bílým plechem. Východní strana zámku obsahuje v sobě různá obydlí a poskytuje ten nejkrásnější pohled na vodu, luka, pole a lesy, poblíž této části je krásná zahrada, která začíná hned u zámecké zdi. Poblíž této strany zámku také teče potok Bradlavka, který také pohání v sousedství stojící vodní mlýn se čtyřmi vodními koly a mlýnskou strouhou. Mlýn je z této části zámku dobře vidět. Z jižní strany zámku je také krásný výhled na luka a lesy, a také na část zámecké zahrady. Z této strany vede rovněž (ze zahrady) přes vodní nástek další vstup brankou do zámeckého nádvoří. Také na této (jižní) stěně zámku jsou zřízeny jedny sluneční hodiny přesně jdoucí, a rovněž jedno železné schodiště (nebo jen schody - Stiegen).

Červenopoříčský zámek je tvořený obdélnou budovou s věží v severozápadním nároží a menším taktéž obdélným bočním traktem připojeným k severovýchodnímu nároží. Není sice popsán úplně přesně (např. nejsou popsány sklepy a uvedená šestistranná věž dvě podlaží vysoká je ve skutečnosti vyšší), ale popis ukazuje názorně pohodlné reprezentační sídlo, spojené v úrovni patra s veřejnou kaplí postavenou na návsi roku 1713 (Hostaš - Vaněk 1907, 68) již zmizelým dlouhým krytým mostem. Dochovaly se některé ozdobné mříže, ale byl například odstráněn popisovaný portikus s balkonem. Zmíněný mlýn je tu

do dnes, čápi na zámeckém štítu už bohužel nehnízdí.

Popis pokračuje nádvořím s dalšími objekty (překlad V. R.): Zámecké nádvoří je obklopeno různými budovami, jako je velký pivovar, „Pinterei“ (?), sýpka, jeden dobře vystavěný úřednický dům řečený Na staré hoře (?), s tichými místnostmi ve dvou podlažích. Dole (v přízemí) je v klenuté místnosti purkrabská kancelář (burggraffen Ampts Gewölbe), místnost pro hlídače brány a lokajská místnost. Také zde pod touto budovou předzámčí (spíše v ní nebo u ní), rovněž vystavěnou na vlašský způsob s pálenou krytinou, je hlavní brána (vjezd) do zámku s pevným obloukem (vjezdu), opatřená dvěma pevnými dveřmi. Při vjezdu je dále umístěn (zavěšen) v kameni dobře provedený plastický znak hraběte z Hauben. Vpravo (od brány?) jsou také umístěny rozsáhlé konírna a vozovna.

Situaci pomocných objektů poněkud přibližuje následný popis obydlí úředníků (překlad V. R.): Byt vrchního ředitele panství je na takzvané „Staré hoře“ nad zámeckou branou, nahoře jsou tři místnosti, dole dvě místnosti, jedna spíže a jedna kuchyně. Byt ředitele ve starém úřednickém domě: toto obydlí stojí proti panským konírnám uprostřed vsi Poříčí, má tři místnosti a jednu pohodlnou kancelář, také klenutou spíž a kuchyni. Byt purkrabího stojí vedle úřednického domu a nalézají se v něm 4 místnosti a jedna kuchyně. Byt pokladníka (účetního): vedle úřednického domu, nalézají se v něm 3 místnosti a komora s kuchyní, také obydlí písaře s jednou místností. Byt sládky je situován proti pivovaru a nalézají se v něm tři místnosti, jedna kuchyně a chlév pro krávu.

Vyobrazení zámku v Červeném Poříčí v Popisu panství Korunního Poříčí a Roupova

Úřednickým domem se záhadným označením „Na staré hoře“ byl tedy zřejmě objekt s průjezdem do nádvoří (bránou), který je starší než zámek. Objekt byl nově upraven roku 1766, kdy erb hrabat z Hauben nahradil erb bavorských vévodů (Hostaš - Vaněk 1907, 65). V pokračování delší osy vedlejšího zámeckého traktu stál zřejmě pivovar, přes nějž vedla krytá chodba do kaple. Nyní patrový objekt překrývá někdejší vstup do chodby. Veliké stavení pivovaru za státní silnicí tedy vzniklo až po napsání popisu panství purkrabím Košínem. Sýpka, konírny a vozovna tvoří dlouhý trakt, kolmý na někdejší pivovar, členěný uprostřed výše zmíněným objektem s průjezdem. Starý úřednický dům proti konírnam uprostřed vsi bude dnešní objekt obecního úřadu.

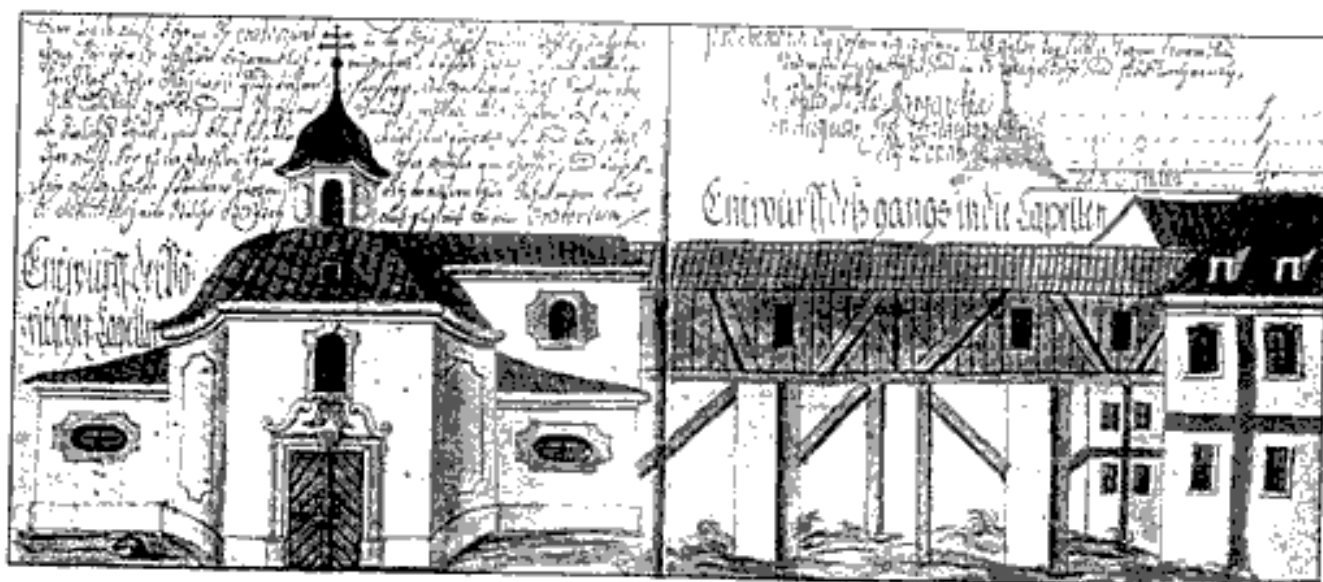
Následují informace o zámecké zahradě (překlad V. R.): Na západ a jih od zámeckého nádvoří, ohražená dřevěnými štaketami a nádherně vyzděnými sloupky, se rozkládá rozsáhlá okrasná, stromová, ovocná a kuchyňská (zeleninová) zahrada s nejkrásnějšími alejemi, vysokými a nízkými špalíry, „Puschagen“(?), pyramidami, kabinety, prohloubeními (Vertiefungen) opatřenými sedátký (Canape) a s vázami, oranžerii a různými skleníky, plodící velkou fíkovnou, dále ovocnými stromy, také s jedním „formidable Schieß Haus“ (pozoruhodnou střelnicí?), jedním „Vogl Haus“, dvěma „Voglglatz“ (ptačí klece, voliéry?) a dvěma krásně členěnými „Garten-Tänzeln“ (zahradní tančírny či taneční prostory?). Do této zahrady se vchází ze zámeckého nádvoří a může se jít i také jet až k altánu uprostřed zahrady grotami, alejemi a špalíry na čerstvém vzduchu, skoro až k naproti ležícímu čemínskému městečku Švihovu. Tolik stručná informace o zahradě. Následuje samostatný, neobyčejně obsáhlý popis zámecké zahrady, její úpravy a zařízení, který zde není možné publikovat. Mimo jiné se čini zmínka o úpravě části zahrady roku 1761, o kapličky zasvěcené Bolestné Matce Boží z mnichovského vévodského špitálu, o pěstování fíků, ananasu, meruněk, broskví, mirabelek a chřestů.

Nádvoří nyní od zahrady odděluje zeď se sloupky, na nichž je 23 pískovcových poprsí českých panovníků (Hostaš - Vaněk 1907, 65), která ještě Popis nezná. Dřevěně ohrazení zahrady členěné zděnými sloupky nahradila kamenná zeď, v zanedbané, nyní znovu postupně budované zahradě stojí patrový zděný altán. Nebyl-li rozsah zahrady radikálně zmenšen, měl purkrabi Košín velké oči; městečko Švihov je totiž vzdáleno téměř dva kilometry.

Pamětní kniha popisuje i interiéry poříčského zámku (překlad V. R.): V dolním podlaží (přízemí) je hned za vchodem velká předsiň dobře sklenutá, vydlážděná kamennými dlaždicemi a celá z kamene postavená. Je opatřena dveřmi a okny, 21 loket dlouhá a 12 loktů široká. Vede z ní široká chodba (asi schodiště) do prvního patra. Po pravé straně se nachází čtvercový obraz (Quader bildt - může to být ale i oltář) Panny Marie, před nímž se musí každý den čeleď zaměstnaná v hospodářském dvoře modlit růžencem. Kuchyně je krásně tmavá (höll - možná začouzená), s velkým ohništěm a na straně kde jsou kamna zaklenutá, obrácená na západ. Je dlouhá 13 a široká 12 kroků. 1) Písárna (Schreibzimmer), klenutá, se zařízením, výhled na jih do ozdobné zahrady, dlouhá 15 a široká 6 kroků. 2) Rohová místnost vedle

písárny, opatřená železnými kamny, výhled na jih a velkým oknem na východ na zámeckou zahrádku a blízkou vodu - potok, dlouhá 15 a široká 8 kroků. 3) Dámský pokoj (Frauenzimmer) klenutý, rovněž obrácený na východ, dlouhý 14 a široký 7 kroků. Spíž obrácená na východ, vchod je z předsiňe. Pak vede jedno schodiště dolů východním směrem do bývalé úřednické místnosti (Officier Zimmer), jinak také stříbrného kvelbu, dnes užívaného jako sklep na ovoce. 4) Úřednická místnost velká, dobře zaklenutá, se starým špalírováním, uvnitř s velkým kulečnickovým stolem, vyhlídka je do zámeckého nádvoří na západ a jih (na sever?), dlouhá je 18 a široká 12 kroků. 5) Okrouhlá místnost (Rundteln Zimmer), která se nachází ve věži, z vedlejší úřednické místnosti vede do ní 6 stoupajících schodů. Je dobře zaklenutá a nutně zařízena včetně portrétů (různých osob), s vyhlídkou do zahrady a nádvoří a v obvodu měří 40 loktů. 6) Červený pokoj, do něhož se vchází přes úřednickou místnost, je zaklenutý, špalírován je červeně a bíle, příslušně zařízený, obrácený na východ, s výhledem do velmi krásné ozdobné zahrádky a na vodu. Je dlouhý 15 a široký 10 kroků. 7) Kabinet žlutý s figurkami, klenutý, s obzvláště jemně vyvedenou malbou Historie Orfeova, s jedním velkým francouzským oknem či prosklenými dveřmi (Fenster thür) do ozdobné zahrádky a k šumící vodě. Dlouhý i široký je 8 kroků, podlaha je krásně vykládaná (parkety). 8) Takzvaný Zlatý pokoj, obrácený na sever k zámeckému pivovaru, klenutý, dlouhý i široký 14 loktů. 9) Zelený pokoj, do něhož se stoupá po pěti schůdkách, obrácený na jih (už v bočním traktu) a s výhledem do ozdobné zahrádky a na šumící potok. Je klenutý, zeleně špalírován, a dlouhý i široký 11 kroků. 10) Kabinet obrácený do ozdobné zahrádky a k potoku, s oknem na východ, klenutý, s „Fournir bilder“(?), dlouhý i široký 8 kroků. Z tohoto kabinetu vychází šnekové (točité) schodiště až do takzvaného stříbrného kvelbu. 11) V rohové místnosti vysoké schodiště nad pivovar, se stropem omítaným na rákos, vyhlídka na zámecké nádvoří, délka i šířka 8 kroků. 12) Místnost obrácená na východ, s výhledem na potok, se stropem omítaným na rákos a malbou (asi na stropě), dlouhá i široká 9 kroků. Z ní vychází schodiště na chodbu k oratoři kaple.

V patře zámku: 1) Velký sál proti západní straně (zámku) se stropem omítaným na rákos, na němž je v zelené barvě vyvedená malba Historie (příběh) Factonova. Špalíry (kolem stěn) jsou vymalovány rozličnými krásnými olejovými barvami. Sál osvětlují čtyři velká dvojkřídla okna, třemi z nich se otvírá pohled do okrasné a užitkové zahrady. Dveře jsou všechny po francouzském způsobu opatřeny portami (závěsy) a mosaznými vlašskými zámky. Tento sál je dlouhý 20 kroků a široký 10 kroků, nacházejí se v něm dva velké vlašské krby, a vede z něj východ na velký balkon (Altan) provedený ze štukových kvádrů, s výhledem na okrasné zahrady. 2) Místnost zvaná Nad kuchyní, je to vlastně velká nárožní místnost nalevo od sálu, s celkem čtyřmi okny obrácenými na jih a západ. Má rákosový strop a na něm krásnou malbu bohyně Venuše, také má tištěné (nabo tlačené - gedruckten) polohedvábné špalíry na stěnách, a nádherná zelená kachlová kamna, rovněž krásnou vykládanou podlahu (parkety) z tvrdého dřeva. Měří na délku 14 a na šířku 10 kroků. Vlevo odtud je 3) tak zvaná Kaplová

Červené Poříčí - krytý most (chodba) v úseku mezi zámeckým úřadem a kaplí v Popisu panství Krumlova Poříčí a Roupova

místnost (Kapellen Zimmer) obrácená na východ a jih, červeně špalírovaná španělským malováním (im spanischen Mahlerey), se stropem omítaným na rákos, na němž je malován příběh bohyně Juno. Je tu okenko na způsob rondelu (asi nika), v něm kaplička a oltář Svaté Trojice (projevuje se jako drobný arkýř), dále hnědá kachlová kama s dřevěným tašlováním (mit holzernen Quatern). Je tu také vykládaná podlaha (parkety), rovněž dvě dvojitá dvojkřídlá okna, jejichž část umožňuje výhled do okrasné zahrady, na souky a lesy, také na hraběcí černínské město Švihov, a také východním směrem, kde poblíž teče řeka Bradlavka, na níž vesele klape mlýn. Místnost je dlouhá 14 a široká rovněž 14 kroků. Z této místnosti opět vlevo se nalézá 4) zelená damaškem špalírovaná místnost s malbami mezi špalíry (nebo na špalírech? - mit darzwischen befindl. Mahlerey), se stropem omítaným na rákos, na němž je historická malba Akteona. Jsou zde světlé zelená kachlová kama. V této místnosti stojí krásná velká zelená sametová „tzcela nečetelně)... a sametové židle, podlaha je vykládaná. Dvěma okny je průhled na vodu a zámeckou zahrádku (Schlossgartl). Místnost je dlouhá 13 a široká 9 kroků. 5) Jidelna (Tafel Zimmer), do níž se vchází přes velký sál, je strakatá na způsob damašku (? - geschäckigte auf Damascus Orth) a má polohedvábné špalíry. Na vyběleném stropě omítaném na rákos má malbu Příběh Ikarův. Dále jsou tam ještě jiné malby spolu s větším množstvím různých portrétů. U zdi jsou židle, kanape a zrcadla. Podlaha je vyložena dubovým dřevem. Místnost má dvě tabulková okna s výhledem na plynoucí vodu a mlýn, také na zahrádku (Gartl), lesy a luka. Místnost je dlouhá i široká 13 kroků. Vedle této jídelny je 6) tzv. Žlutá místnost (pokoj). Je to krásná místnost obrácená k severu do zámeckého nádvoří a s výhledem do něho. Místnost má stěny krásně špalírované žlutým atlasem tlačeným (s tlačenými vzory - mit brugl stick), a jsou v ní krásná protkávaná (genährte) kanape, lenošky (Schlotzesseln), zrcadla a závěsy (Behänge), také postel (Betstätt) a stůl, rovněž velký skleněný ozdobný lustr krásně zdobený. Také jsou tu hnědá kachlová kama a vykládaná podlaha. Místnost má délku i šířku 12 kroků neb loktů (!). Nalevo od této místnosti je takzvaná 7) Zelená míst-

nost (pokoj) se stropem omítaným na rákos a na něm s malbou Příběh Ulyseea (Ulysses). Místnost je zeleně špalírovaná. Má výhled na severní stranu do zámeckého nádvoří a na západ do zahrady velkými dvojitými tabulkovými okny. Podlaha je vykládaná. Místnost má délku 12 a šířku 10 kroků neb loktů. Odtud se vchází do 8) místnosti v rondelu, která je umístěna v zámecké věži. Místnost má okrouhlý půdorys a na rákos omítaný strop s malbou Příběh Joviše (Historia Jovis). Pokoj je zeleně špalírovaný. Místnost má obvod 40 loktů neb kroků, podlaha je vykládaná tvrdým dřevem. Třemi okny je výhled do okrasné zahrady, do nádvoří a na pivovar. Pro Memoria: zde v této místnosti se nalézá prastarý a vynikající portrét vysoce důstojného milostivého knížete a pána Jana Schweichartha. 9) Místnost z předsítě (č. 8) po levé ruce. Červeně špalírovaná, se stropem omítaným na rákos, opatřeným jemnou historickou malbou královny Dido, se zrcadly a příslušenstvím, s hnědými kachlovými kamny, s dřevěnou dohře vykládanou (parketovou) podlahou. Místnost poskytuje pěkný výhled na západní stranu do zahrady, na pole a lesy, je dlouhá 13 a široká 11 loktů. Odtud se vchází přímo do druhého traktu (neodpovídá skutečnosti). 10) Místnost červeně tapetovaná tiskovým špalírem na způsob damašku, klenutá (nepravou dřevěnou klenbou!) s krásnou malbou „Historie Parnasu“ a jinými malbami, se zrcadly a jinými potřebnostmi dohře štalírovanými. Místnost má zelená kachlová kama a jeden krásný vlašský křib a poskytuje krásný výhled východním (jižním?) směrem na proudící vodu. Má vykládanou (parketovou) podlahu (ale možná i dřevěné obklady stěn - holzerne Fournirung) a je dlouhá 12 a široká 10 kroků. 11) Takzvaný kabinet, je krásně zaklenutý, s jemnými poetickými malbami (asi na stropě) a portréty, také s příslušným zařízením a žlutě špalírovaný. Má zelená kachlová kama a „holzerne Fournirung“ (buď parketovou podlahu, ale ještě spíše dřevěné obklady stěn) a poskytuje výhled východním směrem. Z této místnosti vede dobře postavené šnekové (točité) schodiště až do dolních podlaží (do přízemí a sklepa) a také do takzvaného sířbrného kvebu. 12) Předsíňka (ein Vorzimmerle) 6 stop vysoká, výhled na západ do zámeckého nádvoří. Strop omítaný na rákos je malovaný.

Odtud vede velmi pohodlná chodba nad zámeckým pivovarem přes část násvi až do oratoře kaple. Má dřevěné obklady (Fournirung) stěn, je dlouhá i široká 8 loktů. 13) Rohová místnost s výhledem východním směrem na vodu, s krásnými poetickými malbami kentaurů (na stropě), dlouhá i široká 9 kroků.

Tolik Popis panství z 60. let 18. věku o sídlech v Boro-vech a Poříčí. Popis poříčského zámku a jeho okolí ukazuje typické aristokratické sídlo, v němž jsou v přízemí umístěny většinou provozně správní prostory, zatímco patro sloužilo výhradně k pohodlnému pobytu majitele a jeho rodiny. Točité schodiště bylo určeno především služebnictvu, pro zásobování panstva jídlem a pitím z kuchyně a sklepa. Důraz byl kladen na estetickou

výzdobu interiérů (výjevy z antické mytologie), jejich pohodlné zařízení a na utěšený výhled z oken. K životnímu stylu aristokracie neodmyslitelně patřila rozsáhlá zahrada poskytující možnost rozptýlení. Srovnání zámeckých interiérů s popisem z 60. let 18. století je námětem pro samostatnou studii.

Použitá literatura: **Bělohávek, M.** a kolektiv 1985: Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku IV, Praha; **Hostaš, K. - Vaněk, F.** 1907: Soupis památek historických a uměleckých v politickém okrese Přeštickém. Praha; **Kolektiv** 1998: Encyklopedie českých tvrzí I. Praha; **Sedláček, A.** 1893: Hrady, zámky a tvrze Království českého IX. Praha.

Nový hrad u Adamova 1990 - 2002

Jan Štětina

(dokončení)

Stavení hradní brány je nevelká budova na lichoběžném půdorysu (10 x 6,5 x 8 m), vymezená kamenným zdívem šířky 0,9 m, na spáru přistavěná k obvodové zdi hradu na vstupní severní straně. Před obnovou zdivo brány dosahovalo výše asi 2 - 4 m nad úroveň mírně k jihu stoupajícího interiéru objektu, stěny neobsahovaly žádné stopy po konstrukcích eventuálního stropu a zastřešení budovy. Ikonografie pro první pol. 19. stol. nad severní stěnou dokládá nad přízemím nevysoký trojúhelný štít, popis hradu z r. 1703 hovoří o bráně jako o věži, náhoře rozbočené a snížené. Novodobá stavební činnost v l. 1993 - 94 původní pozdněgotické, přesně lícované kamenné zdivo se zbytky hrubě nahozené omítky zvýšila kamennou nadezdívkou s velmi nerovným interiérovým i exteriérovým lícem a značně ledabytou skladbou. Nad vyspraveným cihlovým záklenkem brány byl zcela nově (na základě zmíněného ikonografického materiálu) vybudován vysoký střešní štít s novotvarem dvojice šterbinových okének ve spodní partii. Nad samotný záklenek vjezdu byla osazena nově vytesaná kopie erbovní desky s letopočtem 1493, ještě výše pak zřejmě originál nápisové desky s textem DOBESS A BENESS Z BOSKOWICZ A CZERNE HORI. Nezdařená kopie kvádrů s trojicí znaků - boskovického, rožmberského a šternberského - se od poškozeného originálu (donesena uloženého na hradním nádvoří) odlišuje zejména rozdílnou podobou a rozmístěním číslic letopočtu na nápisové páse i volnějším podáním samotných (dosvořených) znaků. Interiér objektu brány zastropil zcela nový trámový strop s fošnovým záklopem a vyšším jižním polem. Nelogické zvýšení úrovně stropu, vynucené světlostí otvoru nynější brány do nádvoří, zpochybňuje zvolené řešení a svědčí spíše pro větší výšku původního průjezdu nebo absenci stropu a otevření prostoru průjezdu do krovu. Budovu brány zastřešuje nová sedlová střecha se značným přesahem a bobrovkovou krytinou.

Severní stavení (čtverhranná schodišcová věž) je stavba s přibližně obdélným půdorysem 5 x 7 m, vymezená mohutným 1,4 - 1,5 m silným kamenným zdívem vevázaným do obvodové hradby, tvořící na severu obvod objektu. Východní a západní zeď je ve hmotě pozdněgotická, jižní stěna se vstupem v přízemí a půlkruhově

klenutým otvorem v patře je novogotická s možným reliktem starší (snad renesanční) zdi v nejnižší úrovni. Před novodobou dostavbou zdivo objektu o výšce max. 8 m nepřevyšovalo sousední hradbu. Ve spodní části interiéru zůstalo zachováno novogotické kamenné podklenuté pilířové schodiště. Jeho horní partie (přibližně od úrovně parapetu okna patra) byla destruovaná včetně novogotického přechodu na severní hradbu, západní zdi objektu prostupovala hluboká trhlinka. Severní stavení od novogotické přestavby zač. 19. stol. nemělo vodorovné konstrukce - stropy, podlahy ani žádnou formu krovu a zastřešení, což se odrazilo ve velmi špatném technickém stavu objektu zač. 90. l. 20. stol.

Již r. 1990 byl půlkruhově zakončen vstup do přízemí, hlavní stavební práce na objektu probíhaly však až v l. 1994 - 95. V jejich rámci došlo především k dozdění obvodových zdí prvního patra do úrovně ochozu severní hradby a v této souvislosti i k likvidaci pozůstatků novogotického systému výstupu na tuto hradbu. Kamenné schodiště v interiéru zůstalo pouze v nižší části, nad kterou byl zcela proti původnímu stavu vybudován nový trámový strop, oddělující nové první patro s dřevěným dvouramenným vnitřním schodištěm při severní a západní stěně. Nový trámový strop nad prvním patrem vytvořil bázi pro podlahu dalšího patra, situovaného v úrovni hraděbních ochozů. Nové druhé zděné patro vymezuje 0,6 - 0,8 m široká zeď, opatřená ve středu každé stěny úzkým šterbinovitým otvorem s dovnitř se rozšiřujícími špaletami, spojení s ochozem prostředkují segmentově klenuté průchody. Nad novostavbou druhého patra, opatřeného opět trámovým stropem vzniklo patro další - tentokrát v podobě dřevěného, krakorcovitě vykonzolovaného otevřeného ochozu, zastřešeného neformnou stanovou střešou s bobrovkovou krytinou.

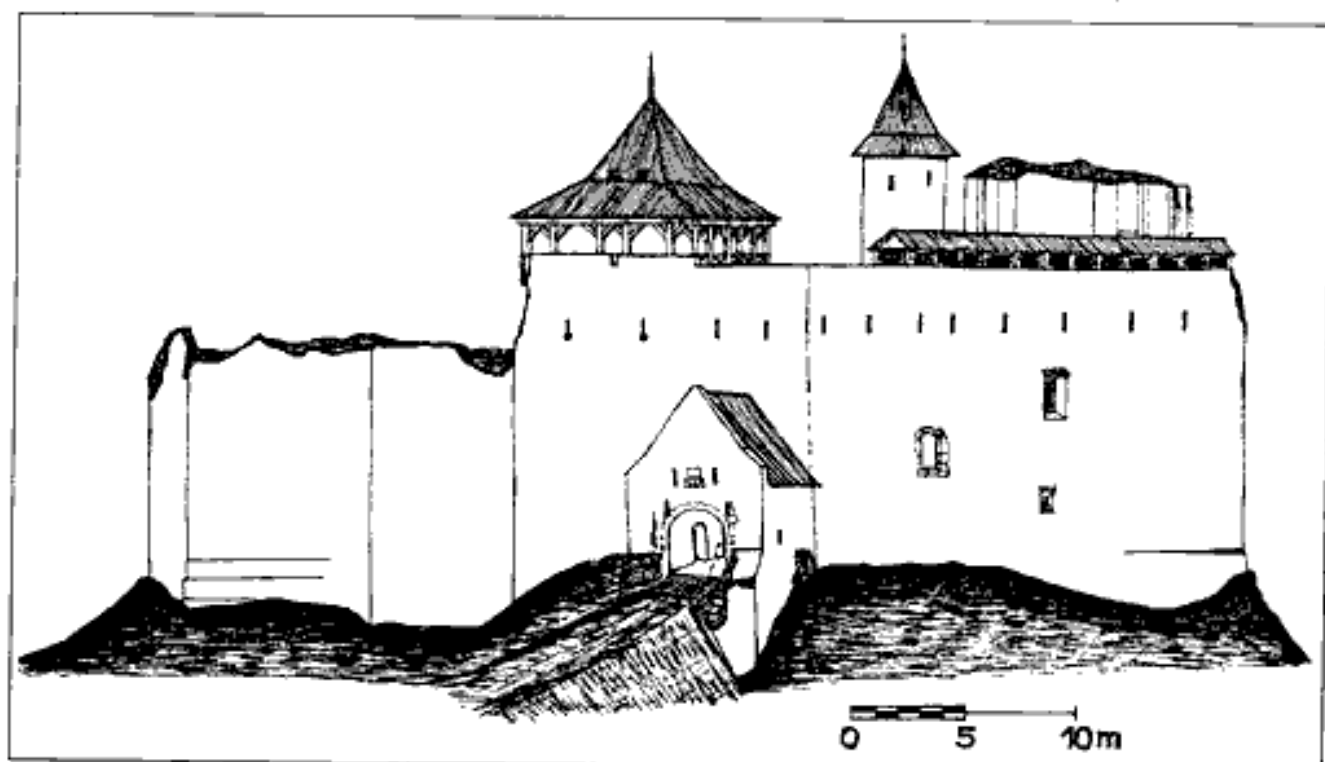
Západní hradní budova (tzv. palác) je jediná ve hmotě zachovalá středověká budova hradu, plnicí od svého vzniku (zřejmě konec 15. stol.) až do r. 1956 obytné funkce. Stavba má podobu jednotraktu s jedním podzemním a dvěma nadzemními plně zděnými podlažními. Budova s šířkou zdiva 0,75 - 0,9 m a půdorysem lichoběžníka o velikosti 19 x 5 - 5,5 x 16 m je celou délkou své západní strany přiložena k západní hradbě hradu. Před r. 1990 byl z budovy dochován pouze valeně klenutý sklep pod severní partií objektu, přízemí i patro

Nový hrad. Pohled na hrad od severu. Stav před r. 1956.

existovalo pouze ve zříceninách. Za relativně celistvě zachovalou nádvorní stěnou s celkem pěti okenními a třemi dveřními otvory se skrývaly pozůstatky dispozice přízemí a patra, sestávající z úzké, novogotické křížovou klenbou opatřené střední prostory, z níž vedly vstupy do bočních obytných místností s trámovými stropy. Novodobá přestavba budovy, započatá r. 1990, zasáhla hradní budovu mimořádně nechtlivě a z historického stavu ponechala prakticky pouze úpravami znešvažené torzo průčelní zdi a původní sklep. V jižní části interieru přízemí došlo k likvidaci kulturních vrstev a pozůstatků starších stavebních konstrukcí, když zde byl kopán nový sklep, jehož hloubení ovšem posléze zastavila rostlá

skála. Dělicí zdi přízemí i torza analogických konstrukcí patra, obojí zřejmě minimálně barokního původu (před r. 1703) byly bezzbytku demolovány. Stejný osud potkal i horní část průčelní zdi s původními kamennými a cihelnými okenními záklenky. Průčelní zeď potom vybudovali asi o 0,75 m vyšší, což se posléze negativně projevovalo ve snížení sklonu pultové střechy. Interier přízemí i patra přibližně v trase bývalé jižnější příčky předělala nová, 0,4 m široká konstrukce, otevřená uprostřed lomeným pasem. V přízemí naproti vstupu vznikl nový krb, jehož mohutný hranolový komín se přiložil i k západní stěně interieru patra. Nová zděná stěna v jižní prostěbě vymezila jednoramenné schodiště do patra, tato část však

Nový hrad. Pohled na hrad od severu. Stav r. 2002.

svou definitivní podobu dostala až na podzim r. 2000. V prvním poschodí, opakující se dispozici přízemí, cihlová přička vydělila prostoru trojúhelního půdorysu pod zachovalou novogotickou cihlovou klenbou, vynášející kdysi věžici na hradebním ochozu. Přízemí i patro dostaly trámové stropy s překládanými deskami záklopu a nové podlahy z keramických dlaždic, resp. dřevěných prken. Přestavba dala rovněž vzniknout třetímu, podkrovnímu patru, vymezenému vůči sousednímu hradebnímu ochozu asi 0,4 m širokou zdí v trase novogotické zdi, jejíž 0,6 m široká část zůstala uchována na jihu. Interiér podkrovní, přístupný dvěma novodobými lomenými portálky, rozčlenily lehké přičky do čtveřice prostor, osvětlených od východu čtyřmi vikýři se sedlovými stříškami. Pultová střecha budovy (přirozeně s novým krovem a hobrovkovým krytem) je oproti původnímu stavu, fixovanému otiskem v maltě zdi na jihu, posazena výše asi o 0,5 m.

Válcová schodišťová věž je novogotická stavba o průměru 4 m při síle zdiva 0,75 m, na spáru přistavěná k severnímu průčelí západního stavení a přilehlé partii pozdněgotické hradbě hradu. Před obnovou, probíhající souběžně s přestavbou sousední západní budovy, dosahovala věž výšky přibližně 14 m a v interiéru kromě několika stupňů do sklepení obytného stavení schodiště postrádala. O jeho někdejší existenci však výmluvně svědčily jizvy po vytrhaných dřevěných schodnicích, vystupující i nad úroveň otvoru na ochoz hradby - snad pozůstatku po novogotickém vstupu. Začátkem 90. l. 20. stol. byla vnitřní nika vstupního portálu do věže opatřena půlkruhovým cihlovým záklenkem a interiéru věže vyplnilo nové točité schodiště s betonovými stupni. Těleso věže zvýšili kamennou nadezdívkou asi o 3,5 m, přičemž dosavadní cihelná kupole z 19. stol. byla ponechána. Volný prostor v nadezděné části měl sloužit k umístění vodojemu. Věž, jejíž výška ve zdivu se přiblížila k 18 m, přikryla kuželová střecha s krytinou z bobrovky. Menší stavební aktivita věž poznamenala i na podzim r. 2000. Střílnová okénka věže tehdy dostala pevné zasklení a na západě se konečně úpravy dostalo nově proraženému otvoru, vedoucímu do druhého patra hradebního ochozu západní hradby. Do ostění tohoto zcela nového portálku o světlosti asi 1,6 m byly použity staré opracované pískovcové a opukové dílce s pravouhlou drážkou.

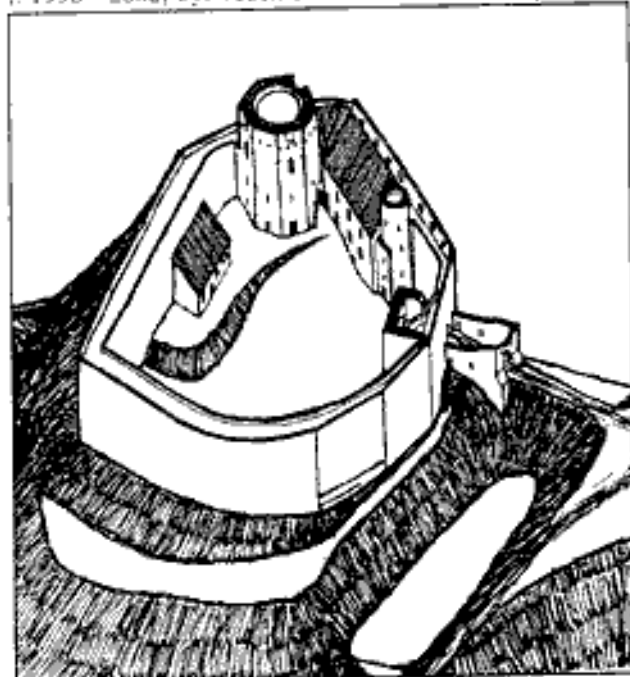
Ochoz na vrcholu severní a západní hradby: pozdněgotická hradba zůstala ve hmotě dochována dodnes po celém obvodu hradu až po patu někdejšího ochozu, byť poznamenána četnými destrukcemi vnějšího a nádvořího lince i výplňového zdiva. Obnovou hradu v 90. l. bylo poznamenáno asi 50 m hradby na severu, západě a jihozápadě. Jedná se téměř o třetinu obvodu hradu v části, kde byla hradba nejzachovalejší, včetně pozůstatků pravděpodobně renesanční poprsní zidky ochozu, které byly naštěstí na západě uchovány. Při dostavbě hradby v 1. pol. 90. l. 20. stol. došlo k nepatrnému snížení úrovně ochozu asi o 0,2 - 0,3 m, jak dosvědčuje maltová stopa původní nivelety ochozu na zmíněném renesančním torzu. Na vnější hraně hradby vyrostla nová, 0,5 - 0,6 m široká a 3,5 m vysoká poprsní zídka celkem se 12 šterbinovými střílnami s dovnitř rozvětenými špaletami. V rozsahu západní budovy a přilehlé válcové věže vznikla nad spodní, asi 0,9 m širokou ochozovou chodbou zprvu otevřená terasa s poprsní zídkou, na podzim r. 2001 přikrytá sedlovou stříškou s nosnou konstrukcí z trámů

a kulatiny. Chodbu při věži přepažila kamenná zídka s brankou, oddávající patrovou partii ochozu od jeho severnější části. Tu na vnitřní straně rozšiřuje dřevěný ochoz krytý pultovou stříškou, opřenou o vnější poprsní zeď. Dále je pak ochoz průchodem propojen s novodobým druhým patrem severního stavení. Na jihozápadě došlo v říjnu 2001 k dostavbě destruovaného vnějšího lince hradby v místech, kde je plánováno znovuzřízení původně novogotické věžice na koruně hradby.

Sklepení při severovýchodní hradbě - stavba tohoto sklepa v l. 1995 - 2000 znamenala zatím nejdrastičtější zásah do terénu nádvoří Nového hradu v jeho novodobé historii. Výstavbě předcházelo vyhloubení výkopu (cca 10 x 6 x 3 m) pod severovýchodní hradbou a východní stěnou severního stavení. Nepovolený výkop a s ním související barbarské vytrabování asi 3 m mocného souvrství násypů (ukládáných v nejnižším prostoru hradebního dvora nejpozději od konce 15. stol.), náleží k vůbec nejněbětelnějším soudobým zásahům na Novém hradě. Přibližně 200 m krychlových zeminy s četnými archeologickými nálezy bylo vyvezeno na skládku před hradem, definitivně likvidováno bylo rovněž 1,2 m široké torzo patrně pozdněgotické zdi na dně výkopu a případné další konstrukce. Prostor výkopu zaujala široká kamenná valená klenba, zbudovaná ve dvou fázích v r. 1997 a na podzim r. 2000. Jedna z patek klenby přikryla a zneprístupnila spodní partii severovýchodní hradby v ploše přibližně 3 x 12 m. Na severu sklepení začíná při severním stavení, na opačném konci zůstala stavba zatím zřejmě neuzavřena.

Další objekty hradu - novogotická osmibraná věž a zděný domek z prvé pol. 20. stol. při jižní hradbě - zůstaly novodobou stavební činností téměř netknuty. Ve věži došlo počátkem 90. l. 20. stol. k zazdění malých novodobých dveří v přízemí, k osazení historizujících okenních výplní lomenýchoken sálu druhého patra a opravě betonových podlah interiéru. Přízemní domek při jižní hradbě byl adaptován pro obytné účely, prodloužen o dřevěnou přístavbu a na jaře 2002 dostal novou střechu s krytinou z bobrovky.

Na závěr je třeba uvést, že tento obsáhlejší materiál, mapující stavební činnost na Novém hradě u Adamova v l. 1990 - 2002, byl veden snahou o co možná nejdůklad-

nější a pokud možno objektivní (s vědomím značné osobní zainteresovanosti) seznámení zájemců s danou problematikou. Nemám právo na liché moralizování, domnívám se však, že dlouhodobá angažovanost na poli výzkumu a dokumentace hradu, stejně jako znalost místního prostředí mne opravňuje k vyslovení některých zdánlivě ostřejších formulací a možná i smělých výhledů do budoucna. Můj zájem o problematiku hradu není veden žádnými ziskovými cíli ani postranními úmysly. Danou záležitost nadále nespustím ze zřetelů a věřím, že i při jednáních o dalším osudu hradu, která vbrzku nutně nastanou, budou moje stanoviska a návrhy brány v potaz.

Byl bych nerad kdyby můj názor, výše podaný formou velmi ostré kritiky, někdo chápal jako podlý osobní útok na stávající vlastníky hradu. Tento postup mi nikdy nedovolí jistě osobní a především odborná úroveň, kterou budu nadále udržovat. Demokratická společnost, jejímiž jsme členy, umožňuje přece svobodně informace poskytovat i přijímat. V případě Nového hradu u Adamova má kdokoli možnost výše psané konfrontovat přímo na místě samém s objektivní realitou. Vždyť schopnost vybudování vlastního postoje a třibení názorů i na tematiku tak úzce odbornou na základě vlastní zkušenosti vydá za sebelepší metodickou příručku.

Historie vrchnostenských sídel v Rochlově

Petr Rožmberský

Poněkud netradičně následuje po dvou příspěvcích o stavebním vývoji zámku v Rochlově konečně pohled do historie lokality. Zásadní problém v nejstarších dějinách přináší existence dvou Rochlovů v Plzeňském kraji. Mezi Lonničkou a Bezeminem (okr. Tachov) je samota Rochlov (8 km severně od Stříbra), nedaleko Nýřan (okr. Plzeň - sever, 11 km západně od Stříbra) se rozkládá vesnice Rochlov se zámkem.

Už první písemná zpráva je interpretována různě. Roku 1379 jsou totiž v Plzeňském kraji ve stříbrském okrsku jmenovány Velký Rochlov, jehož část (6 polovin zemi) vlastnil Lev, který měl také podsedka v Erpužicích, a dále Malý Rochlov, jehož jedna část tvořená třemi čtvrtinami popluží náležela Rackovi a druhá část, tvořená taktéž třemi čtvrtinami popluží, Onšovi (Emler 1876, 26). Majitele dalších částí Velkého Rochlova ani Malého Rochlova neznáme. Vzhledem k tomu, že Lev měl majetek také v Erpužicích (3,5 km od samoty Rochlova), můžeme říci, že Velký Rochlov je dnešní samota, zatímco Malý Rochlov bude dnešní ves se zámkem. Potvrzuje to i skutečnost, že hned roku 1380 koupil Lvík z Rochlova statek v Bezemině (Emler 1870, 461). Lev z roku 1379 je tu označen domácíkou variantou jména, predikátem z Rochlova a koupil majetek v Bezemině, sousedícím s (Velkým) Rochlovem, nynější samotou. Těto lokality se také týká odúmrtí po Lvíkovi a Chvalovi z roku 1395 (Chval byl asi držitel druhé části Velkého Rochlova). Nárok na jejich pozůstalost si činili jejich bratři Ješek a Vlach, ale majetek získal Chval z Očína (AČ XXXV, 232, 234, 235). Očín je od samoty Rochlova vzdálen 4 km. Zdá se, že tento kdysi Velký Rochlov v bouřlivém 15. století zanikl, neboť se už jako vesnice nikdy nepřipomíná. Byl snad po staletích obnoven jako hospodářský dvůr či hájovna; ještě v topografii z druhé polky 18. věku (Schaller 1788) není uveden.

Badatelé si tyto souvislosti většinou neuvědomili a domnívali se, že Velký a Malý Rochlov byly dvě lokality blízko sebe, které splynuly v jeden celek - v nynější ves Rochlov u Nýřan (Sedláček 1908, 768; Bělohávek 1985, 292; Ebel 1989, 1). Ve skutečnosti od sebe byly Velký a Malý Rochlov vzdáleny 16 km vzdušnou čarou. Dále se budeme zabývat již jen nynější vsí Rochlovem se zámkem u Nýřan.

Vím, že v Rochlově seděl roku 1406 Přeč z Holedče (Sedláček 1908, 768), zřejmě totožný s k roku 1407 zmíněným Přechem z Rochlova, který byl tehdy

ustanoven dodavatelem pňhonu (obeslání) k soudu vладыкům z Tlučně. Pňhoněm byl zpravidla jmenován man usedlý v blízkosti pňhoněho (Friedrich 1929, 164). Protože je samota Rochlov vzdálena od Tlučně 21 km a ves Rochlov jen 7 km, měl by se Přeč psát po nynější vsi Rochlovu. Podle toho, že v letech 1406 a 1407 změnil predikát, tedy vlastní adresu, lze soudit, že odešel z Holedče (u Žatce) a koupil či jiným způsobem získal nějaký majetek v Malém Rochlově, tedy v nynější vsi, těsně před rokem 1406. Přeč z Holedče a potom z Rochlova jistě užíval, tak jako ostatní vладыkové z Holedče, za znamení na štítě i v klenotu klobouk (Sedláček 1925, 212, 127).

Od Přecha koupil jeho majetek v Rochlově Jan z Krsova, po něm dědil syn Vilém Krse, který obtížil dědiny dluhem 100 kop grošů a své právo, které měl v Rochlově, převedl na Mikuláše Vrbičského (věřitele?). Nějaké nároky na tento majetek vznesl Marek z Rochlova a mezi ním a pannou Kateřinou, dcerou Viléma Krse, vznikl spor. O tom všem se dozvídáme roku 1485, kdy soud rozhodl, že Kateřině bude ponecháno její dědictví, aby mohla uhradit zmíněný dluh (Emler 1870, 155).

Marek z Rochlova, který mohl být potomkem Chvala z Rochlova svědčícího roku 1460 na listině chotěšovského kláštera (AČ VII, 659 - 661), snad držel jednu část pozemků zmíněnou tu roku 1379, zatímco Kateřina druhou. Zdá se, že šlo o dva nevelké poplužní dvory kdysi Racka a Onše v Malém Rochlově, vklíněním mezi chotěšovské a kladrubské klášterství.

Mezi lety 1434 a 1437 seděl ve Skomelně na Rokycansku Jan Rochlovec s manželkou Markétou z Ostrova. Jakýsi Rochlovec zastupoval roku 1455 u soudu Jana z Gutštejna (Sedláček 1905, 178; Friedrich 1941, 977). Rochloveci měli na štítě pruh shora dolů a za klenot polovinu jakéhosi zvířete ve skoku, asi psa, jak je patrné na pečeti Pavla Rochlovce z Rochlova z roku 1458 (Sedláček 1925, 212). Nebyli tedy potomky Přecha z Rochlova (Holedče), ale nejspíše Racka či Onše připomenutých k roku 1379. Další z nich je Jan Rochlovec z „Rochlovic“, který měl roku 1510 nějakou při s Janem z Rabštejna (Emler 1870, 242). Jan Rochlovec koupil část Rochlova, která patřila kladrubskému klášteru, za 100 kop míšeňských grošů, ale nezaplatil a v letech 1510 a 1519 byl upomínán (Ebel 1989, 2). Možná následoval v držení poplužního dvora po Markovi z Rochlova a přikoupil k němu některé poddanské usedlosti, které tu

vlastnil nejspíše již roku 1379 kladrubský klášter, jehož se tehdy vybíraná berně netýkala.

Jan Rochlovec měl syny Jakuba a Václava, kteří ovšem žili v Plzni. Už roku 1496 měl spolusoused, opatrný muž Jakub Rochlovec, v Plzni dům. Roku 1503 byl Jakub z Rochlova jmenován mezi urozenými panoši měšicmi za Bavúrka ze Švamberka v souvislosti s dvorem na plzeňském předměstí, ale roku 1510 je Jakub z Rochlova opět nazýván spoluměšťanem a slovnitým mužem. Naposledy je Jakub Rochlovec připomínán jako majitel domu v Plzni, i když zadluženého, roku 1524 Václav či Vaněk Rochlovec je jako příjemce odkazů plzeňských měšťanů jmenován v letech 1510 a 1522 (Strnad 1905, 363, 390, 458, 615, 708, 735). Jakub žil patrně ve městě, ale držel stále ještě nezaplacený majetek v Rochlově po oteci. Roku 1523 byl proto Jakub Rochlovec z Rochlova kladrubským klášterem zažalován z dluhu 100 kop míšeňských grošů. Jakub se však k soudu nedostavil (AČ XXXII, 386, 398, 610), čímž při prohrál a zřejmě musel majetek v Rochlově klášteru vrátit. Tento kladrubský díl Rochlova byl roku 1558 tvořený již jen dvěma „člověky“ (Profous 1951, 577) a v roce 1654 pouze jedinou selskou usedlostí (Doskočil 1953, 471). Po zrušení kláštera připadla ke statku Čeminy a byla před koncem patrimoniálního období (2 domy) přikoupena ke statku Rochlovu (Bystrický 1975, 12; Bystrický 1976, 335; Sommer 18338, 126).

Někdy před shořením desek zemských prodala manželka Jiríka Kočovského z Kočova Otka z Christu Mikuláši Hošťálkovi z Hojnestu na Vlkyši díl Rochlova za 250 kop českých grošů. Z obnoveného zápisu z roku 1543 je zřejmé, že tento díl Rochlova byl tvořen pouze poplužním dvorem s poplužím, na kterém sedí Jan syn Jirův a pustým dvoříškem (Vavroušková 1935, 225). Na jednom ze dvou předpokládaných poplužních dvorů tedy již hospodařil poddaný, a poddanská usedlost patřící k tomuto dílu byla pustá. Je možné, že druhý poplužní dvůr byl přikoupen k sousednímu statku Vlkyši již někdy dříve. Jakub Rochlovec z Rochlova „a v Plzni“ nevybředl z dluhů, v roce 1524 byl dokonce věřitelem poháněn k soudu rukojmí, kteří se za něj zaručili (AČ XXXIII, 181), a zdá se pravděpodobné, že po ztrátě kladrubského majetku v Rochlově byl nucen prodat i jeden ze zdejších poplužních dvorů.

Jestě Mikuláš z Hojnestu zřídil v Rochlově výsadní krému (Ebel 1989, 3). Zanechal tři syny, z nichž ovšem „na rozumu nedostatečný“ Václav zabíjí svého bratra Ruprechta a byl internován, takže dědiectví po oteci ujal jeho bratr Jan. Roku 1576 se psal seděním „na Vlkyši a Rochlově“ (Sedláček 1905, 164; Profous - Svoboda 1957, 583). S manželkou Magdalenou z Řeneč neměl Jan potomky. Podalilo se mu vyprosit si od panovníka tzv. mocný list, opravňující ho k svobodnému odkazu majetku a roku 1577 sepsal závět, již manželce pojistil věno a protože byla churavá, ustanovil poručníky a potom dědice svých statků - strýce Sezimu Miřkovského z Stropčic a tetu Markětu Henigarku z Žeberka. Jan Hošťálek brzy zemřel a roku 1580 byl vdově vyplacen její podíl nástupci uvedených a již patrně zemřelých poručníků, Vilémem Miřkovským z Stropčic na Vrchlabí a Václavem a Adamem Henigary z Žeberka na Nahošicích a Štěnovicích (Ebel 1989, 3 - 4).

Vilém Miřkovský sídlil na vzdáleném Vrchlabí zřejmě brzy svou polovinu zděděného statku Vlkyše s 4 km vzdáleným Rochlovem Václavovi a Adamovi Henigarovi prodal. Jmenování bratři pak odváděli roku 1603 z vlkyšského statku daně. Drželi Vlkyš společně a každý z nich měl ještě vlastní statek - Adam Štěnovice, Václav Nahošice (Marat 1898, 62). V roce 1615 už bratři hospodařili odděleně: Adam na Štěnovicích, a Václav na Nahošicích a Vlkyši (Sedláček 1869, 50, 55). V uvedených „danových přiznáních“ se Rochlov jako sídlo samostatného statku neobjevuje, neboť byl součástí vlkyšského statku. Václav Henigar z Žeberka pak v roce 1629 odprodal Rochlov svému synovi Janu Arnoštu Maxmiliánovi. Opět samostatný statek Rochlov byl tvořen dvorem poplužním s poplužím „a se vším stavením“, mimo jednoho (kladrubského) poďdaného celou vsí Rochlovem s výsadní krémou, kovárnou, ovčínem a ovcárnou (Ebel 1989, 4). Byl tu tedy již jen jeden poplužní dvůr, o druhém, na němž seděl již před asi sto lety poddaný, neslyšíme.

Když v roce 1640 vyslali touškovští měšťané posla k „panu Rochlovskému“ (SOKA, knihy měst. počtů), byl Jan Arnošt Maxmilián Henigar z Žeberka ještě nazvu. Někdy poté zemřel a statek Rochlov spravovala jeho sestra Anna Henigarka. V roce 1651 žila v Rochlově také její sestra Sibyla a její dva synové, devatenáctiletý Jan Adam a šestiletý František Jindřich, kteří zde měli svého preceptora (Ebel 1989, 5). Uvedení synové Jana Arnošta Maxmiliána se pak ujali velmi zadluženého statku a v roce 1654 byl do berní ruly jako jeho majitel zapsán Jan Adam, neboť František byl ještě nezletilý. Ve vsi bylo tehdy 8 selských usedlostí (z nich jedna patřila Kladrubům) a 6 tzv. zahradníků, hospodařili s velmi malou výměrou pozemků (Doskočil 1953, 421, 471).

Urozený a statečný rytíř Jan Adam Henigar z Žeberka na Rochlově v roce 1659 svědčil v Městě Touškově při prodeji domu (SOKA, kvatern červený, fol. 83 - 84). Když potom jeho bratr dospěl, došlo roku 1683 na dělení zděděného majetku. Jeden z dílů obsahoval ve tvrzi Rochlově starou světnici s menší světnicí při ní, s komorou za nimi a s „půnebím“ nad nimi, dále vinopal nedostavěný a loch podzemní pod světničkou, též komoru hořejší i dolejší s komůrkou a dvěma chlévy při ní. Kuchyně a dům (tedy vstupní prostor) měly být užívány společně. Místo ratejny byla k tomuto dílu připojena světnice v hořejším dvoře, s kuchyní, s domem, půnebím, komorou a podzemním sklípkem pod ní a v témž dvoře komora „ode zdi“ s přičhajícím chlévem a nad nimi s půnebím. Dále ve dvoře rochlavském chlév větší pro „skot svinský“ a vedle něj 4 menší. Kravin měl být rozdělen na polovinu tak jako špýchar, kolny pro vozy a nářadí, ovčín s ovcárnou i stodola. Ve společném užívání měla zůstat studna s okovem, vrata dvora a jeho ohrazení, tak jako pivovar s hvozdem, humnem a pántvi, šenk ve vsi, chmelnice a rybníky (Ebel 1989, 6 - 7). Poprvé tedy slyšíme o vrchnostenském sídle, které je nazváno tvrzi. Podle popisu její jedné poloviny šlo o nevelké, zřejmě jen přízemní stavení.

Mezi bratry po rozdělení majetku nastaly spory a proto bylo v roce 1688 učiněno nové dělení, neboť „bratři poznavše, že by v tak skromném, na dvě rozděleném stavení s manželkami, dětmi a čeládkou bez částého nedorozumění prostranný byt svůj z jedné i z druhé

strany míti nemohli". Janu Adamovi tehdy připadly ve tvrzí světnice, komory, kuchyně a do ní průchod, sklepy s lochem na pivo, s půněbim, tedy celé stavení, a také celý dvůr se stodolami, sýpkami, kolnou, koňským i „nekoňským“ marštalem, kravinem, mlíčníci, sviňskými chlívky a příslušenstvím, tak jak „ta tvrzka i s dvo-rem panským před rozdělením všech okrsků, stavením, zděma, zidkama, roubením i s valy a plaňkama obraženo a rozšířeno bylo... zahradu velkou s panskýma stodolama... malá kořená zahrádka za malou světničkou pod okny... velkou zahradu s tvrzí starou a panským dvo-rem..." (Ebel 1989, 8). Františku Jindřichovi připadl tzv. Lendlovský selský dvůr k bytu, kteréžto stavení je dosti chatrné a zpustlé. Sedlákovi, který zde bydlel, byl od bratrů dán hořejší dvůr, který jim společně náležel. Ke dvoru Lendlovskému, „nyní již panskému“, náležely dvě štěpnice, zahrádka za pivovarem, v ní sádka pro ryby, u ovčácké chalupy stará cihelná pec a ve skále vylámaný loch, který ale mohl užívat k „ležení piva“ i bratr. Ze studny „ve starém panském dvoře vedle staré tvrze“ v čase potřeby mohl brát vodu. Ve společném vlastnictví zůstal pivovar, šenk a polnost (Ebel 1989, 9 - 10). František Jindřich však nemohl bydlet v „hrubě zpustlém“ stavení Lendlovského dvora, nýbrž si musel v tom dvoře nemalým nákladem vystavět „byt a sídlo“. Poněvadž měl také menší dvůr i zahrady, měl mu starší bratr vyplatit určitou sumu, která opravdu byla ještě téhož roku zaplacená. Tři měsíce po sepsání dílčích cedulí v roce 1688 František Jindřich Henigar prodal svůj díl Rochlova Františku Vilémovi Údrěskému z Údrče. Trhový zápis byl vložen do desek zemských až roku 1711 a uvádí se v něm rytířské sídlo neboli panský dům s hospodářskými budovami, půlkou pivovaru a sladovny (Ebel 1989, 10). Uvedená datace prodeje se zdá podezřelá, neboť za tři měsíce by si asi František Jindřich nestačil nechat vystavět nové rytířské sídlo. Jinde (Bystrický 1975, 148) se uvádí, že jednu část statku získal Údrěský v roce 1691. František Vilém Údrěský žil zřejmě předtím v Městě Touškově, kde vlastnil dům ještě roku 1689 (SOKA, kvatern kroupený, fol. 310n). Zdá se, že pak žil v Rochlově i s manželkou, která je vzpomínána roku 1700 jako Anna Polyxena Údrěská roz. Steinhachová z Kranechtina na Rochlově (SOKA, kvatern kroupený, fol. 363n).

Jan Adam Henigar zemřel zřejmě roku 1690 a dědil po něm jeho tři synové. V roce 1698 postoupili dva z nich svá práva třetímu, Arnoštu Bedřichovi, který se zavázal oba bratry a také čtyři sestry vyplatit a uhradit dluhy. Už v roce 1701 ale Arnošt Bedřich Henigar z Žeberka svůj majetek v Rochlově prodal taktéž Fran-

Kamenná aliance nad vstupem do rochlavského zámku s erby a jmény stavebníků a datací, umístěnou v dolních rozcích. Foto P. Rožmberský 2002.

tišku Vilémovi Údrěskému z Údrče. Šlo o panský dvůr, panskou budovu, sýpku, stáj a půlku pivovaru (Ebel 1989, 7, 10 - 11). Dva statky v Rochlově byly tak spojeny v jeden.

Uvedená manželka Františka Viléma asi záhy zemřela a Údrěský se zřejmě oženil podruhé s Karolinou Henigárovou z Žeberka a ze Štěnovic. František Vilém a Karolína pak dosavadní dvě vrchnostenská sídla v Rochlově nahradili novostavbou zámku. Jejich erby a jména jsou vytesány do kamene a umístěny nad vchodem do rochlavského zámku. Na erbovní desce pod jménem Františka Viléma stojí: Hat mich erbaut, což dokládá, že zámek opravdu František Vilém Údrěský z Údrče vystavěl. V literatuře se uvádí, že se tak stalo roku 1711, jak o tom svědčí jejich znaky nad vchodem (Bělohlávek 1985, 292), jinde se píše, že byl vystavěn okolo uvedeného roku, ačkoli tamtéž o něco dále stojí, že cenným detailem je kamenná deska nad vchodem s nápisem a datací (Vlček 1989, 39, 49).

František Vilém Údrěský si roku 1716 podal na pražské arcibiskupství žádost o zřízení domácí kaple na Rochlově z důvodu svého věku (63 let) a značné vzdálenosti farního kostela v Horních Sekyřanech. Žádost byla kladně vyřízena (Ebel 1989, 11). Zda už byl zámek dokončen a kaple zřízena dodatečně, nebo zda se ještě zámek stavěl, není ze žádosti zřejmé. František Vilém Údrěský z Údrče pán na Rochlově se účastnil roku 1722 jako kmotr křtu ve Švihově (Toplý 1927, 436) a zemřel někdy na přelomu let 1727 a 1728. Testamentem založil v rochlavské kapli mešní nadaci s výročními mšemi na svátek Neposkvrněného početí Panny Marie a stanovil, že manželka může po jeho smrti rok bydlet v přizemí a používat sklep přístupný ze světnice. Dědic, Leopold František Údrěský, už roku 1728 prodal statek Rochlov rytíři Volkangu Leopoldovi z Millachu. Po něm dědila před rokem 1738 vdova Kateřina Sylvie roz. Cedvicová a roku 1748 jejich syn Jan Kryštof Arnošt (Ebel 1989, 11 - 12; Bystrický 1975, 148).

K roku 1788 je v Rochlově celkem 22 popisných čísel a majitelem statku se zámečkem je krajský hejtman Klatovského kraje rytíř Jan Kryštof Arnošt z Millachu (Schaller 1788, 116). Roku 1791 se jeho syn, vrchní lajtnant pěchoty Jan Millach (zřejmě ne poprvé) žení a už roku 1796 Janův syn (zřejmě z předšlého manželství) Baptista Millach jménem svého otce rochlavský statek prodal. Kupcem byl Jan Ferdinand Braun z Braunsdorfu, který již roku 1800 prodal statek dvěma sedlákům z Chebska, Kašparu Gradlovi a Janu Adamovi Seidlovi. Prodávající si vyhradil právo bydlení ve vrchnostenském obytném domě (tedy v zámku), používat tu kvelby a kuchyni, ale kupujícím uvolnil jídelnu, protější pokoj „Sitzzimmer“ (dnes bychom asi řekli obývací) a sousední „Schreibzimmer“ (písařnu). Také je připomínáno obydlí úředníků (Ebel 1989, 12 - 13). Dalšími kupci byli už roku 1802 pražský měšťan Vincenc Witz, hned roku 1803 obchodník z Plané Václav Pichler (Ebel 1989, 13), 1804 Wolfram Questenhöfer (Bystrický 1975, 148). Posledně uvedený kupec, nejde-li o omyl (srovnej Summer 1838, 125), snad ani nevěšel v držení statku, neboť roku 1808 Václav Pichler prodal pomyslně dvě třetiny statku a zámku staroměstskému měšťanu Františku Wolframovi. V následujícím roce Pichler zemřel a dědici prodali

zbyvajcí třetinu advokátovi Františku Josefovi Rösslerovi, který vzápětí přikoupil dvě třetiny statku od Wolframa a opět statek zcelil (Ebel 1989, 13 - 14).

Roku 1818 koupila statek Rochlov Antonie z Wiessenbachu roz. Trauttmansdorfová. Tehdy ke statku náležel mimo zámku také dvůr s ovčínem, pivovar, cihelna a vinopalna (Bystrický 1975, 148). Antonie byla poprvé provdána za hraběte Lažanského a jejím druhým manželem byl Ferdinand z Wiessenbachu na Rochlově (Kočka 1932, 163). Manželé založili v Rochlově v roce 1828 špitál - chudobinec. Antonie z Wiessenbachu vlastnila Rochlov ještě roku 1838 a tehdy je zaznamenáno, že u zámku a ve vrchnostenské zahradě je pěstována vinná réva. K hezkému patrovému zámku patřila ozdobná a kuchyňská zahrada a velký ovocný sad, vrchnostenský dvůr, ovčín, pivovar, cihelna, vinopalna, hostinec a kovárna (Sommer 1838, 125 - 126). Dále je známo, že roku 1856 koupil Rochlov Ferdinand z Wiessenbachu, roku 1861 František Zahn, roku 1864 Bedřich a Žofie Frischeovi a hned v toméž roce František Polák. Patrně kvůli dluhům byla roku 1879 zavedena nucená správa (Ebel 1989, 14). Následovali roku 1882 dědici MUDr. Julius Hofmann s manželkou Marií z Karlových Varů, roku 1894 náležel velkostatek se zámkem dr. Hofmannovi a jeho dětem Marii, Robertovi a Hildegardě, byl tu zámek s okrasnou zahradou, hospodářský dvůr, pivovar a cihelna byly ve vlastní režii, prodávaly se pšenice, ječmen, řepka, luštěniny, brambory, mléko a pivo. Správcem tu byl Bedřich Hoser, sládkem Jindřich Klusáček, zahradníkem Rudolf König, lesním Josef Nath (Titl 1894, 292 - 293).

V roce 1900 byl velkostatek Rochlov v majetku Gustava Glässnera, profesora z Chebu, a jeho manželky Anny, kteří pivovar propačtovali nájemci. Roku 1906 byl na velkostatku otevřen lom na kámen. Roku 1909 velkostatek koupil Jaroslav Čepěk z Rochlova, ale další osudy velkostatku nejsou známy (Bystrický 1975, 148; Ebel 1989, 15). Podle pamětníků byl posledním majitelem držícím velkostatek ze zámkem do roku 1945 Franz Wilhelm. Potom byl zámek se dvorem a pivovarem v národní správě a pak tu byl státní statek.

Můžeme předpokládat, že v Rochlově byly určité formy šlechtických sídel ve dvou poplužních dvorech už k roku 1379 a přetrvávaly zde až do 16. století. Podstatnou část tohoto věku byl pak Rochlov součástí statku Víkys a když se roku 1629 opět stal samostatným statkem, byl tu již jen jeden poplužní dvůr. Předpokládáný druhý poplužní dvůr je nejspíše při dělení roku 1683 uvedený „hořejší dvůr“, z jehož „stavení“ byla učiněna ratejna. Toho roku je poprvé zmíněno sídlo vrchnosti, nazvané tvrzi. Jisté tu muselo být od vzniku samostatného statku roku 1629. Nevelké přízemní stavení bylo při druhém dělení roku 1688 nazýváno již jen tvrzkou, ale jsou zmíněny valy a stará tvrz ve velké zahradě, což by mohlo znamenat, že tu přežívalo nejspíše již neobyvatelné staré sídlo snad ještě z předhusitské doby. Nový vrchnostenský objekt, „byt a sídlo“, tehdy vzniklo v přilehlém selském Lendlovském dvoře, z něž byl sedlák přestěhován do zmíněného „hořejšího dvora“. Toto „rytířské sídlo neboli panský dům“ stálo zřejmě v místě usedlosti, sousedící dnes s objekty pivovaru (jižně od areálu dvora) a nějaký čas byly opět v Rochlově dvě vrchnostenská sídla - zmíněný objekt

a starší tvrzka, při spojení obou statků v jeden roku 1701 nazývaný panskou budovou. V roce 1711 bylo v Rochlově postaveno nové vrchnostenské sídlo, barokní zámek, roku 1716 či vzpětí poté v něm nebo u něj byla zřízena kaple. Roku 1726 se mluví o bydlení v přízemní a užívání sklepu přístupného ze světnice. K roku 1800 je doložena v zámku kuchyně.

Při průzkumech v roce 1989 ani v roce 2002 nebyly zjištěny v zámku ani v okolních hospodářských budovách druhotně použité kamenické články, které by mohly pocházet ze staršího sídla, k areálu dvora přiléhající usedlosti (někdejší Lendlovský dvůr s panským domem) prohlédnuta nebyla, ani nebyly zjištěny pozůstatky zemních fortifikací. Další průzkumy by snad mohly ještě přinést o někdejších vrchnostenských sídlech v Rochlově nové informace.

Použité prameny a literatura: AČ - Archiv český (edice) VII, XXXII, XXXIII, XXXV. Praha; **Bělohávek**, M. a kolektiv 1954: Měsácký archiv v Plzni - průvodce po archivu. Plzeň; **Bělohávek**, M. a kolektiv 1985: Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku IV. Praha; **Bystrický**, V. a kolektiv 1975, 1976: Státní archiv v Plzni - průvodce po archivních fondech 4, 3. Praha; **Doskočil**, K. (editor) 1953: Berní rula 2 - popis Čech r. 1654 I. Praha; **Ebel**, M. 1989: Dějiny objektu Rochlov, zámek, okres Plzeň - sever 1 - 38. Kopie strojopisu SHP SURPMO Praha v archivu Památkového ústavu Plzeň; **Emler**, J. (editor) 1870: Pozůstatky desk zemských Království českého I. Praha; **Emler**, J. (editor) 1876: Ein Berneregister des Pilsner Kreises vom Jahre 1379. Prag; **Friedrich**, G. (editor) 1929: Desky dvorské Království českého VII. Praha; **Friedrich**, G. (editor) 1941: Archiv český XXXVII, částka 2. Praha; **Kočka**, V. 1932: Dějiny politického okresu Královického II. Kralovice; **Marat**, F. (editor) 1898: Soupis poplatnictva 14 krajův Království českého z r. 1603. Praha; **Profous**, A. 1951: Místní jména v Čechách, jejich vznik, původní význam a změny III. Praha; **Profous**, A. - **Svoboda**, J. 1957: Místní jména v Čechách, jejich vznik, původní význam a změny IV. Praha; **Sedláček**, A. (editor) 1869: Rozvržení sbírek a berní r. 1615. Praha; **Sedláček**, A. 1905: Hrady, zámky a tvrze Království českého XIII. Praha; **Sedláček**, A. 1908: Místopisný slovník historický Království českého. Praha; **Sedláček**, A. 1925: Českomoravská heraldika II. Praha; **Schaller**, J. 1788: Topographie des Königreichs Böhmen IX. Prag und Wien; **SOKA** - Státní okresní archiv Plzeň - sever, depozitář Město Touškov: knihy městských počtů 1614 - 1731, kvatern kropený knih trhových a knih trhových kvatern červený městečka Touškova nade Mží. **Sommer**, J. G. 1838: Das Königreich Böhmen VI. Prag; **Strnad**, J. 1905: Listář královského města Plzně II. Plzeň; **Teplý**, F. 1927: Františka Zemana Kniha o Švihově a okolí. Švihov; **Titl**, J. 1894: Schematismus velkostatků v Království českém. Praha; **Vavroušková**, A. (editor) 1935: Desky zemské Království českého 1/2. Praha; **Vlček**, P. 1989: Stavební historie, umělecko - historické hodnocení, náměty pro rekonstrukci a asanaci, cenné architektonické detaily a prvky. Rochlov, zámek, okres Plzeň - sever, 39 - 49.

Obrazy z dějin Klubu Augusta Sedláčka

Čas letí a přísti rok to bude již 20 let, co vznikl náš klub. Redakce Hlázky připravuje k tomuto výročí vydání pamětní publikace, která přiblíží historii klubu, jeho práci, i ty, kdo se výročí již nedožili. Obracíme se proto na Vás, vážení členové, a prosíme o zaslání příběhů z naší historie. V připravovaném sborníku by neměly chybět ani články o odborné činnosti - snad konečně vyjde zpracování výzkumů na Frumštejně, Komberku, Nečtinském Špičáku. Mohli bychom napsat o prožitém porostu na hradech, o spolicích, skupinách i jednotlivcích, které členství v klubu přivedlo k péči o ten „svůj“ hrad. O putování za hrady po zemích Koruny české i daleko v zahraničí. O pořádání přednášek, konferencí, o badatelském úsilí. I o vydavatelské činnosti vedoucí ke vzniku tak prestižní publikace jakou je *Castellologica Bohemica*. Pro navození atmosféry těch „dávných dob“ předkládám následující vzpomínku na to, jak vznikl pojem „hrady Milerova typu“.

Bylo to při jednom výletu KASu. Objížďeli jsme skalní hrady v oblasti Českého ráje. Na programu byl i neznámý hrad na Čertově ruce. Autobus zastavil kdesi v lese a Pepa Miler nás vedl divokou krajinou skalního města. Cestou necestou jsme se v úmorném vedru vydrápali na izolovaný skalní suk. Na vrcholu nebylo nic. Po chvíli se někdo otázel průvodce, kde je ten hrad. Pepa přistoupil k malé, asi 30 cm vysoké borovičce a nadzvedl ji. Její kořenový bal byl zasazen ve válcové prohlubni. Vítězoslavně prohlásil: „Tady“. Chvilku bylo ticho. Potom jeden z neaktivnějších hradologů daného regionu prohlásil: „Tak tedy tento hrad škrtám ze svého seznamu hradů“. Pepa beze slova zmizel. Zdálo se, že se urazil a odešel. Posadili jsme se a pozorovali okolí. Bylo hezky. Kolem se tyčily skalní věže a na nich evičili horolezci. Přemýšleli jsme, zda se odtud vůbec dostaneme, protože cestu sem nikdo nesledoval. Po půl hodině se Pepa objevil a vítězoslavně oznamoval, že našel další důkazy. Skutečně objevil na skalách záseky k uchycení dřevěných pažen a další jamky po ukotvení dřevěných konstrukcí. „Čertova ruka“ tedy zůstala na seznamu hradů. Tehdy se také poprvé objevil termín pojmenovávající podobné objekty jako „hrady Milerova typu“.

Petr Mikota

Ještě k palným zbraním při obraně středověkých fortifikací

V prvním čísle letošního ročníku Hlázky reagoval T. Durdík na „různé poučené články (např. Kypta - Richterová 2002; Varhaník 2002), snažící se zpochybňovat představy o dělostřelecké obraně hradních fortifikací konce středověku ve prospěch představy o jejich obraně ručními zbraněmi“ (Durdík 2003). Autor se snaží věc vysvětlit tak, že „se v podstatě jedná o terminologické nedorozumění“ s tím, že onou podstatou celého problému je automatické převzetí současného, resp. novověkého členění palných zbraní pro dobu jejich počátečního vývoje, přičemž poukazuje na terminologii naši i zahraniční kastellologické literatury.

Zde ovšem spočívá jádro tohoto T. Durdíkem zjevně bagatelizovaného problému jen zdánlivě. Zatímco v češtině přichází v úvahu označovat ruční palnou zbraň pojmem dělo snad jen v případě silně hyperbolizovaného přirovnání, v jiných jazycích je tomu jinak (jak známo, např. angličtina vystačí s výrazem „gun“ jak pro osmnáctipalcové dělo, tak pro flobertku). Tato skutečnost se pak pochopitelně promítá i do terminologie odborné literatury. V češtině je z výše uvedeného důvodu ovšem termín „dělostřelecká obrana“ u fortifikačního systému, založeného výhradně na ručních zbraních, zjevně zavádějící a hodlá-li se kdokoli k tomuto tématu vyjadřovat v tomto jazyce věcně správně a srozumitelně (což by snad mělo

být žádoucí), měl by k tomu volit adekvátní jazykové prostředky.

T. Durdíkem odmítané rozlišování palných zbraní sledovaného období tedy není žádnou samoučelovou lůžkou, závislou na současném členění palných zbraní, ani nedorozuměním, tím méně je pak jeho cílem „kaceřování“ jakýchsi vžitých kategorií, jak se je autor pokouší označit.

Snad každý, kdo má o pozdně středověké fortifikace poněkud hlubší zájem, zaznamenal podstatný rozdíl mezi utvářením palebných postavení v dochovaných stavbách či jejich pozůstatcích z toho hlediska, zda umožňovaly použití pouze lehkých, ručních zbraní, či zda byly zařízeny též pro případně zbraně těžší. Je přitom zřejmé, že rozlišovací kritériem nemůže být výhradně ráže či snad dokonce skutečná hmotnost konkrétní zbraně, která se zpravidla vůbec nedochovala. Tyto veličiny lze jen ve zcela spekulativní rovině analogicky odhadovat podle dochovaných hlávní, o jejichž prvotním umístění a použití obvykle není nic známo.

Určitou základní dělicí hranici v kategorizaci palných zbraní lze tedy pro účely klasifikace pozdně středověkých fortifikací spatřovat především v tom, zda palebná stanoviště umožňovala užití pouze ručních, zapažených, nebo těž - a to daleko vzácněji - lafetovaných zbraní. Tato skutečnost totiž byla rozhodující pro manipulaci s nimi, přičemž zásadní roli hrála pochopitelně otázka nabíjení, které se až na výjimky provádělo zepředu. Naproti tomu z tohoto hlediska není příliš podstatné, zda ze zapažených zbraní bylo nutné střílet s oporou, jak to ostatně předpokládala konstrukce hákovnic a konečně sám název tohoto rozšířeného typu, či nikoli. Je pochopitelné, že vedení palby ze stálého chráněného stanoviště již samo zvyšovalo střelce mimo jiné možnosti opory ručních zbraní a zároveň připouštělo potřebné zvyšování jejich účinnosti, které se sice projevovalo na jejich rozměrech a hmotnosti, ale stále umožňovalo po výstřelu obsluhu zbraně jednoduše odnést a v ústraní nabít, přičemž v optimálním případě mohl být střelec vybaven jinou, mezitím nabitou zbraní. Sotva lze však brát vážně v úvahu, že pokud byla ruční zbraň takovéto kategorie tímto způsobem užívána, stávala se palba z ní dělostřelečnou, jak se snaží dovozovat T. Durdík. Naproti tomu vedení palby z lafetované zbraně bylo determinováno více faktory, v nichž hrála v podmínkách konkrétního palebného postavení významnou roli zejména velikost a konstrukce lafety.

V předchozích syntetických pracích T. Durdíka se úvahu o využití těžkých děl při obraně hradů vytrvale vyskytují, a to kupodivu v souvislostech, kdy takovými spekulacím nenasvědčují žádné důkazy, nebo kdy dokonce konkrétní situace použití těchto těžkých zbraní evidentně vylučuje. Tak autor uvažoval o tom, že na Klenové na koruně obezděného valu „mohly (sic!) zaujmát palebná postavení i velmi těžká děla“ (Durdík 1984, 262), aniž ovšem uvedl, za jakým účelem by tam měla být pracně dopravována, podobně na Rabí předpokládal na koruně několik metrů silné hrady „hrázděný střelecký ochoz, schopný postavení děl velkých ráží“ (Durdík 1999, 466), a na Českém Štemberku bylo právě patrně jižní předsunuté bašty podle něho „vyhrazeno těžkým dělům“ (Durdík 1995, 75). Jakým způsobem v tomto posledním případě měla být vedena palba předpokládanými těžkými děly ze stísněných špalet ústíech navenek úzkými štěrbinovými otvory, již autor v žádné ze svých četných prací bohužel nevyšvětlil.

Přestože v úvodu svého příspěvku T. Durdík zehrá na nemístné novoty, jako je rozlišování ručních zbraní a děl, zároveň na příkladě jim intenzivně zkoumaného Křivoklána překvapivě zcela nově přichází se skutečně novodobou kategorií „větší střední ráže“, aniž by objasnil, co si pod ní má čtenář pro počátek 16. století představit.

Přesto je jistě potěšující, že právě na stránkách Hlásky bylo v principální otázce přece jen dosaženo jakéhosi konsenzu, neboť jak nyní T. Durdík konstatuje, základní zbrani při obraně fortifikace byla hákovnice, zatímco větší děla se vyskytovala spíše výjimečně. Zároveň ovšem soudí, že dosavadní literatura v podstatě neobsahuje žádné tvrzení, které by s tím bylo v rozporu. Na tomto místě nemá smysl diskuse o tom, co dosavadní literatura „v podstatě“ obsahuje či neobsahuje, neboť lze předpokládat, že zájmem o tuto problematiku si na základě znalosti této literatury utvořili vlastní názor sami, nehledě na to, že daleko větší pozornost zasluhuje jiný aspekt této otázky.

Přes značný počet prací, věnovaný v posledních letech problematice českých a moravskoslezských hradů, nemůže být sporu o tom, že jsme poznání těchto památek velmi mnoho dlužni. Právě v otázce aktivní obrany palnými zbraněmi však dosavadní literatura až na výjimky nahrazovala podrobnější popis a dokumentaci konkrétních fortifikací právě jejich působilou charakteristikou jako „dělostřeleckého opevnění“, případně „opevnění počítajícího s palnými zbraněmi“, což je v situaci, kdy značné procento takovýchto torzálně dochovaných staveb či dokonce celých systémů je ohroženo pozvolným chůtráním či nekvalifikovanými lidskými zásahy, přinejmenším znepokojující. Bez jejich systematické dokumentace a studia by pak totiž skutečně mohlo zanedlouho dojít k politováníhodnému konci, kdy o detailech jejich vybavení a tudíž i reálných možnostech někdejšího využití nebude možné než spekulovat.

Literatura: Durdík, T. 1984: Česká hrady. Praha; Durdík, T. 1995: Encyklopedie českých hradů. Praha; Durdík, T. 1999: Ilustrovaná encyklopedie českých hradů. Praha; Durdík, T. 2003: K otázce užití palných zbraní při obraně středověkých fortifikací. Hláška XIV, 16; Kypta, J. - Richtertová, J. 2002: K metodice studia pozdně středověkých zemních fortifikací, Hláška XIII, 54 - 55; Varbaník, J. 2002: Obrana středověkého hradu palnými zbraněmi. Archaeologia historica 27, 125 - 138.

Jiří Varbaník

Historická okna a dveře

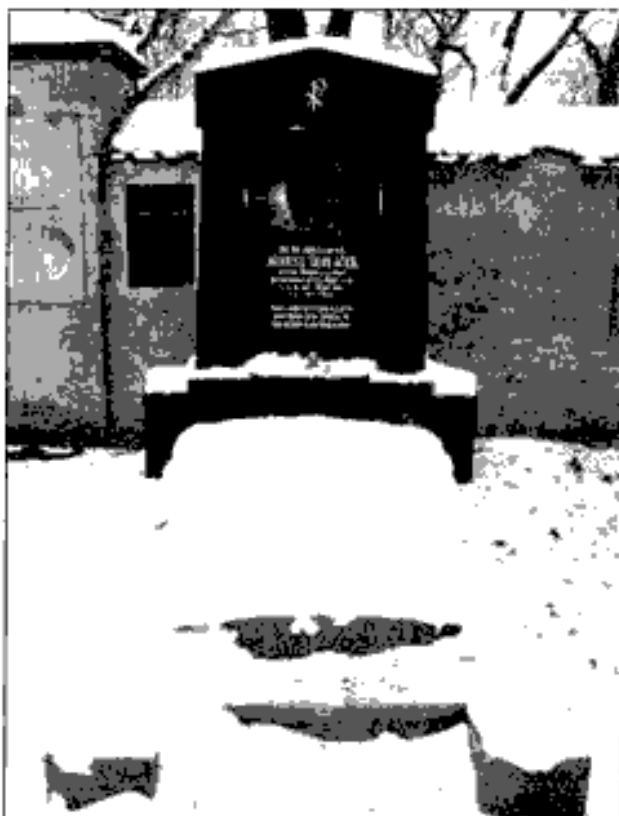
Právě dozrává čas, aby i v českých zemích mohla být problematika historických oken a dveří uvedena jako světybné téma specializovaného setkání zainteresovaných odborníků, zvláště při současném alarmujícím tempu zániku jejich autentických prvků.

Sdružení pro stavebně historický průzkum a Ústav dějin architektury a umění FA ČVUT ve spolupráci s Národním památkovým ústavem (územně odborné pracoviště v Českých Budějovicích) proto pořádají ve dnech 3. - 6. června 2003 v klášteře servitů v Nových Hradech **2. konferenci stavebně historického průzkumu „okna - dveře“**. Připravovaná konference si klade za cíl zmapovat současný stav dosud roztržitého badatelského úsilí, prezentovat jeho výsledky a přispět tak k ucelenějšímu a hlubšímu pohledu na sice zdánlivě úzký, ale zejména pro obnovu památek nesmírně významný výsek dějin stavební kultury minulosti a jejích dokladů.

Konferenční poplatek činí 700 Kč (studium 350 Kč), ubytování v areálu kláštera 200 - 250 Kč/noc, stravování 250 Kč/den. Délka referátu 10 minut, 6 minut na diskusi, u zvlášť významných je možné prodloužit na dvojnásobek, připraveny budou plochy pro panelovou diskusi. Přihlášky a všechny organizační záležitosti vyřizuje Jitka Váňková, Ústav dějin architektury a umění, Fakulta architektury ČVUT, Tháurova 7, 166 34 Praha 6. Tel. 224355528, 602830038, e-mail: valkova@fanet.fa.cvut.cz *Redakce*

Stav hrobu A. Sedláčka

V srpnu loňského roku postihla město Písek ničivá povodeň a způsobila velké škody hlavně v nejbližším okolí řeky Otavy. Poškozeny byly také některé písecké památky jako například nejstarší zachovalý kamenný most v Čechách a hřbitov Nejsvětější trojice s kostelem, kde se mimo jiné

nalézá i hrob A. Sedláčka. Proto jsme se já a několik mých přátel rozhodli podívat, i když se zpožděním několika měsíců, jak vypadá město Písek po záplavách. Mě jako člena KASu však nejvíce zajímal stav hrobu A. Sedláčka Dne 11. 1. 2003 jsme tedy vyjeli vlakem z Plzně směr Písek. Kolem 11 hodiny jsme konečně dorazili do Písku. Nejprve jsme navštívili našeho společného kamaráda, který bydlí ve staré části Písku zvané Drličov. Poté jsme si prohlédli několik pamětelnosti města - děkanský kostel, klášter, hrad, kamenný most a hřbitov.

Hřbitov Nejsvětější trojice nese na první pohled známky poškození. Hradba hřbitova nevydržela hned na třech stranách a jen hradba přiléhající k zmiňmu stadiomu zůstala stát. Avšak naneštěstí jedna z hradeb, která nevydržela sílu valící se vody, poválila náhrobní kámen hrobu A. Sedláčka. Povodeň se pak přehnala přes celý hřbitov s ničivou silou. Z hrobu A. Sedláčka zbyla jen náhrobní deska, celá horní část byla prozřítinně uložena na zemi vedle hrobu. Deska se jménem a bronzovým medailonkem s podobiznou zemřelého je údajně schována v hřbitovní zvonici. To se nám však nepodařilo s určitostí zjistit, a tak nezbyvá než jen doufat, že oprava hrobu a celého hřbitova proběhne již v letošním roce a deska s medailonem se neztratí.

Vše jsme zdokumentovali a přikládáme pro srovnání stav terasu v lednu 2002 a v lednu 2003. Co zbývá dodat? Snad jen to, že jsme ve zbytku dne v Pisku navštívili již jen známou a Sedláčkem navštěvovanou restauraci „U Rainerů“ a večerním vlakem se vrátili domů.

Václav Menčík

Netradiční využití jednoho tvrzště

Zajímavý a velmi netradiční způsob současného využití tvrzště můžeme nalézt v Pistnici, která je dnes součástí hlavního města Prahy. V lednu roku 2003 jsem uvedenou lokalitu

Pistnice (Praha). Halda, pod kterou se nachází tvrzště od západu, stav v lednu 2003 (foto L. Krčmář)

navštívil, trochu déle mi trvalo, než jsem v literatuře popisovanou drobnou oválnou, asi 15 metrů dlouhou plošinu nad nedávno obnoveným rybníkem snad zdárně identifikoval. A to se mi při tom snažila jakási stavební firma lokalizaci tvrzště ulehčit zvýšením jeho výšky (cca o 6 metrů) haldou stavebního materiálu, převážně kamenů, která ovšem dokonale zakryla celou lokalitu.

Luděk Krčmář

Už jste četli...?

Tomáš Velínský, **Hrabšicel, páni z Rýzmburka**. Šlechtické rody Čech, Moravy a Slezska, Sv. 1, Nakladatelství Lidové noviny, Praha 2002, 390 stran. Kniha je úvodním svazkem připravované edice, která si předsevzala nelehký úkol - pojednat o historii šlechtických rodů našich zemí. Jedná se o velmi zásluhný cíl, jehož naplnění však bude nelehké. Autor rozvrhl svou práci, zabývající se příběhy rodu erbu hrábí, do dvanácti kapitol. Postupně popisuje počátky rodu a jeho vzestup na výsluní. V obsáhlé 4. kapitole se pokouší rekonstruovat rodovou dráhu v období jeho největšího rozmachu, v 1 - 3. čtvrtině 13. století. Poté se zabývá úpadkem a obnovou rodového postavení, jeho službou Karlu IV. a postupný úpadek v období předhusitském a husitském až po jeho vymření počátkem 16. století. Zajímavá je 11. kapitola, ve které se autor snaží o identifikaci rodové klientely a manů. V řadě svých závěrů je však velmi opatrný. 12. kapitola je exkurzem z pera Hany Pátkové. Zabývá se hrabšickou sfragistikou a heraldikou, včetně přehledu dochovaných pečeti. Práce je doplněna rodokmeny Hrabšiců a jejich větví - pánů z Rýzmburka, z Egerberka a ze Švábenic. Kvalitu práce dokazuje i obsáhlý poznámkový aparát. Kladem je také rejstřík. Text knihy je doprovázen množstvím fotografií, ilustrací a map, včetně půdorysů a hmotových rekonstrukcí hrabšických panských sídel. Doufejme, že i další svazky budou mít úroveň prvního. Můžeme se těšit na připravované dějiny Lichtenburků, pánů z Gutštejna, Kravař, Hradce, Lipé a Kolovratů.

Člověk v české středověku, Ed. Martin Nodl - František Šmabel, Argo, Praha 2002, 500 stran. V osmnácti esejských kapitolách přináší tři generace českých medievistů sondy do života jednotlivých stavovských, právních, profesních či kulturně vymezených středověkých sociálních skupin. Postupně se tak projdeme od královských síní přes panské paláce, měšťanské síně a fary až do židovských ghet a chudinských

brlohů. Jednotlivé kapitoly jsou logicky řazeny a tak lze práci rozdělit na několik částí. V první se dočteme o nejvyšší sociální skupině - o životních podmínkách přemyslovských panovníků, urozených paní, moravských úředních knížat a dvořanů. Druhým celkem jsou kapitoly zabývající se církví - od biskupa přes fehoňky, faráře až po kacíře (wklefisty i husity). V dalším celku se dozvíme něco o středověké inteligenci - o vzdělancích, učencích, profesorech, o spisovatelích a básnících a o lékařech. Čtvrtý celek pojednává o obyvatelích měst, o měšťanech a jejich ženách, řemeslnících a kupcích. Sedmnáctá kapitola se zabývá sedláky a poslední pojednává o „lidích na okraji“ pozdě středověké společnosti. Text je provázen řadou vyobrazení, většinou knižních iluminací, a doplněn rejstříkem. V této knize se český čtenář konečně dočkal komplexnějšího antropologicky laděného pohledu na toto tak velmi zajímavé období.

Vilém Knoll

V prosinci 2002 vyšlo 2 číslo časopisu **České památky** vydávaného Českým svazem ochránců památek (ČSOPa). Obsah č. 2/2002: K úloze hradu Skály nad Fryčávkou; Hrad Křivava; Památky vesnických sídel na Slánsku - vstupy a vjezdy do usedlostí; Technická památka Blatenský příkop. Recenze, pozvánka na výlet.

Václav Menčík

Castellologica bohémica 8, Editor Tomáš Durdík. Vydal Archeologický ústav AV ČR Praha a Společnost přátel starožitností ve spolupráci s četnými dalšími institucemi (včetně Pražské pobočky KAS) a za podpory hejtmána Středočeského kraje Ing. Petra Bendla, Miloše Gavendy a Villa Novu Uhřetov. Praha 2002, 624 str. s obr.

Osný svazek dnes již zavedeného a prestižního castellologického sborníku zachovává osvědčenou standardní skladbu. V úvodní části Studie obsahuje přínosné práce o sídlech nižší šlechty na Českolipsku v předhusitské době (J. Panáček), hradech v údolí Labe mezi Ústím nad Labem a Děčínem (J. Sedláček) a manské soustavě náhodského hradu (J. Čížek - J. Slavík). V rámci následujícího oddílu Z evropské castellologie jsou zařazeny dva závazně cizojazyčné příspěvky. V prvním podává D. Burger systematický a kvalifikovaný, doposud ojedinělý přehled vývoje a současného stavu studia hradní problematiky v sousedním Bavorsku. Mimořádnou závažnost a význam má druhý článek, z pera D. Leistikowa, předního znalce problematiky hradní produkce Sicilského království Fridricha II. Tvoří ho kriticky komentovaný přehled početné a kvalitativně různorodé literatury věnované tomuto ohlíbenému tématu za období od roku 1900 do současnosti. Podstatnou část osmého svazku tradičně tvoří monografická zpracování jednotlivých lokalit. Uvozuje je zhodnocení dosavadních vědomostí o doposud spíše stranou zájmu stojícím hradu Hlaváčova u Choceň (M. Cejpková). Obsáhlé zpracování sumavského hradu Kunzvat (T. Durdík - F. Kubí - P. Zavřel) přispívá k rozvíjení studia doposud málo poznané skupiny hradů s převládající strážní funkcí. Výsledky archeologického výzkumu jsou základem nové interpretace podoby a vývoje hradů Frýdštejna (F. Gabriel) a Lacemboku na Domažlicku (Z. Procházka, R. Kyselý). Pokus o zhodnocení podoby a nástin vývoje hradu Bradlec (T. Tomáček - J. Úlovec) vychází především z kvalitního zaměření hradního areálu. Výsledky klasických stavebně historických průzkumů jsou zpřístupněny pro zámek (původně hrad) v Chýších (V. Rysavý), zámek (respektive tvrz) Ctěnice u Prahy (J. Anderle - M. Ebel - P. Chotěbor) a zámek v Chotěboři (J. Urban). V případě tvrce a zámku ve Zdíbech u Prahy (J. Úlovec) domnívají poznatky získané archívni rešerší. Podnětný článek o hradě Vevří (P. Bolina - J. Doležel - P. Fedor - J. Sadilek) prezentuje přesvědčivým způsobem od dosavadních představ značně odlišný pohled na podobu a středověký vývoj významného hradu. Velké detailnosti pohledu dosahuje monografie bohužel těžce zkoušeného Nového hradu u Adamova (J. Štětina). Oddíl zakončují články věnované méně frekventovaným typům lokalit - opevněnému kostelu v Řesanetech (M. Čechura) a archeologicky zkouma-

nemu Chalupovskému zrušením dvorů v Lázních nad Cidlinou (J. Přetavská - Jistovská - Nasledující oslídil Kazdovskému život tvoří jediný člunek věnovaný velmi neobvyklému padělků pražského proše z hradu Kozlov, zvaného též Chlum (J. Durák - Z. Nemeškalová-Jiroušková). Jediný člunek, který prezentuje nalezy kovových předmětů z objektu souvisejícího s obléháním hradu Lachrův v letech 1428 - 1429 (J. Frolík), tvoří z rubriky Mělník. Informačně velmi bohatý je i oddíl Materialie. Úvahu o výklad o neobvyklé šachtě ve velké věži hradu Velesín (J. Durák) dala dvě sčítání (son věnovaný ikonografickým pramenům - nejrve nešťastnému zobrazení hradu Kalkštejn (V. Brych - V. Přenosilová) a poté mimoděk příměsí i kresbu strahovského opata Kryspina Linka z konce první poloviny 17. století, které zachycuje stavby podél dořinňotoku Vřavy a na Lázi (J. Pařez). Dále je představen dopisovná strážní zámek Hrad na Blesenskem vltm (F. Zámka), stejně jako zajímavé výsledky archeologického výzkumu v areálu jobantického dvorce ve Varvažově (J. Frolíček). Dva další články zpřístupňují zajímavé výsledky geofyzikálních měření na hradech Lysá nad Labem a Lucev nad Ohle (autor: ské kolekce pod vedením J. Dolníka). Z dopisů se zcela využitých poznatků z počátků archeologického bádání (son publikovány terénní pozorování Václava Krolmuse na hradech a tvrzích (K. Sklenář). Poslední příspěvek se zabývá nad problematikou novověké datace vyryté do ostění blaný hrads Helfenburk u Ústěka (K. Podroužek). V rámci diskusní rubriky F. Gabriel rozvíjí úvahy nad detinonickými oúzkami a P. Bolina jak pokračuje v diskusi s M. Pláčkem, tak komentuje knihu P. Kouřila, D. Prive a M. Wihusy Hrady českého Slezska. Rubrika Kronika uvádí nekrolog D. Libala a dále (son zde zařazeny připomínky životních jubelů J. Duráka a P. Čioldžora. Memorádně rozšířila je užitěčna Bibliografika referativní a informativní služba, rozdělení na Monografie a Periodika. Zmínje a komentuje podstatou část evropské kastellologické literární produkce z poslední doby. Závěr o svého svazku pak standardně tvoří rejstřík autorů a mapa pojednávajících objektů.

Osvy svazek sborníku Castellologica, bohemice, opoň standardu dosahující o polovinu větší rozsahu, obsahuje velké množství informací z širokého spektra kastellologické problematiky. Lze ho zakoupit či objednat v Knihovně Archeologického ústavu AV ČR (Letenská 4, 118 01 Praha 1) na přednáškách SPS nebo na adrese Jitka Matějka, Zerotinova 62, 130 00 Praha 3 (cena 625 Kč, pro členy SPS pak 450 Kč).

Tomáš Durák

Redakce potěšilo, že před čtením na stránkách Hlášky vyvolání diskuse na téma podzemních chodů vyvolala v sčítání knížky **Hrad a chodba tajná** s poslušením „Tajemná podzemí kláštera, kostelů, zámků, hradů, tvrzí, měst - teorie, spekulace, fantazie, skutečnost“, kterou napsal člen pražské pobočky KASu pan Karel Pokorný. Ide o dosud nejobshlednější pokus o podebhyčení této tematiky se spoustou fotografií a plánek. Knížka vychází v dubnu tohoto roku v nakladatelství BB art.

Z hradů, zámků a tvrzí

Informace převzaté z tisku nemusí vždy odpovídat skutečnosti.

Ve čtvrtek 30. 1. 2003 kolem 20 hodiny došlo k požáru zámku v **Zahradkách** (o. Česká Lípa). Oheň zřejmě vznikl v podkroví zámku a odtud se rozšířil na celý objekt. S ohněm započali 14 hasičských profesionálních a dobrovolných hasičských sborů z celého okolí. Hasiči sice oheň ohasili už v neděli 2. 2. v 9 hodin ráno, ale již kolem 13. hodiny se na místo museli opět vrátit. V jedné z dutin oheň opět vzplál. Po požáru celého zámku zůstává jen obvodové zdvo a možná část přízemí, pokud je mraz nezotáhá. Škoda na objektu z druhé poloviny 16. století, který využívá Karlova univerzita jako středisko pro výuku jazyků, se podle operačního důstojníka hasičů vyplývá minimálně na 100 milionů korun (Mladá fronta Dnes).

V. Menčík

Zámek **Nový Světlav** v Bojkovicích (o. Uherské Hradiště) s přilehlým pozemky byl dražen. Výběrové řízení se uskutečnilo 27. února, vyvolávací cena zámku je 15 milionů, pozemků 5,2 milionů korun. Dražba zámku se uskutečnila již podruhé. Při prvním pokusu ani jeden z pěti zájemců nesložil požadovanou kauce. Cena se opron první dražbě snížila o 10 milionů (Rožnov 14. 2. 2003).

P. Švehla

Reální kancelář REELA zajišťuje prodej barokního dvora **Hubenova** (o. Plzeň-sever). Původně hospodářský dvůr pláček vystavěný z 18. století se zámečkem je nabízen za 15 milionů korun.

Hrad **Prostibov** (o. Tachov), přestavěný na zámek, neúspěšně čítrá od r. 1945, kdy byl ještě obýván. Postupně zmizelo poklady, krov, centrální stropy patra, nemluvě o nenahraditelných malovaných omítkách. Některé fresky se podařilo zachránit přenesením na zámek Horšovský Týn. Už asi nikdo nezachráni pláček transový strop z počátku 14. století (Hláška 2003, 199). K nezastavenému stavu přibýlo vyvlečení lize 2. mostního oblouku a propadnutí značné části mostovky. Most přes příkop se tak v místě havarie zužil na asi jen 40 cm.

V. Machová

Zprávy z klubu

Rada

Kontaktní adresa: KAS, Kopeckého sady 2, 301 36 Plzeň, Tel. 604 261 980.

Ve středu 7. června se od 18.00 hod. koná v salónku restaurace U Junáka (v ul. Pobočka Plzeň) **schůze Rady**. Na programu je zámo práce posouzení konference Dějiny staveb 2003, rozhodnutí o případném pořádání dalšího ročníku Klubu, stanovení členské ceny Hlášky na rok 2004 a výše „desátek“ z r. 2005. Představitelé poboček molion využití ustanovení stanov o posouzení čítrů. Technický redaktor Hlášky se omlouá, že pro v zamílen čísle Hlášky „vyplně“ závěr popisů poboček z r. 2003. Pevál v Mladotičech. Doplňte si kresbu V. Machová 2002. Čl obouví se i autorem článku K. Olazce nřiti svých zborní přehledně středověkých fortifikací za rozdělení se do dvou měsíců.

Zpráva o činnosti v r. 2002: Rada zajišťovala vydávání zpravodaje Hlášky, na něž zaslala od města Plzně dotaci, příhráňičím členům poskytovala další ročník zájmu. Uspuň dala konferenci Dějiny staveb 2002, od města získala dotaci na vstup z konference - sborník příspěvků. Schůze Rady odsouhlasila členskou cenu Hlášky a výši „desátek“ - cenová hladina zůstala na loňské úrovni.

Zpráva o hospodaření v r. 2002: Zůstatek z r. 2001: 100888,32, Příjmy: 105299,94 (od poboček na Hlášku 11280, desátek 4300, dotace 90900, úrok 719,94). Výdaje: 100389,90 Kč (Hláška 28000, konference včetně sborníku 37884,70, srázení omyšlení vyplacené dotace 30000, poštovné 1014,40, kauce potřeby 443,80, za vedení účtů 3347). Zůstatek: 105298,36 Kč.

skladník P. Božumberský

ladí J. Richterová

Pobočka Plzeň

Kontaktní adresa: KAS pobočka Plzeň, Kopeckého sady 2, 301 36 Plzeň, Tel. 604261000.

Na pravidelných schůzkách vždy první středu v měsíci přednášel v lednu T. Makaj o prvopočátcích chrámu, v únoru pokračoval mg. Anderle v cyklu přednášek o historii architektury, v březnu se přednáška nekonala, neboť byl salónek vedením restaurace omyšlen zapůjčen jiné skupině zájemců, **Pozor, změna!!!** Květnovou schůzkou počínaje se další klubové schůzky budou konat ve větším salónku restaurace U Junáka (cca 500 m od CAN, od hlavní brány Škodovky směrem do města, na prvním rohu doprava, na dalším rohu u škodovické jídelny je Junák).

V roce 2003 oslavili nebo oslaví kulatá výročí členové pobočky: 20 let Jan Štěpánek z Dolní Bělé, 30 let Michael Czech z Jáchymova, Josef Hájek z Kynšperku n. O., Lukáš Jiří Hanzl z Ostrova n. O., Josef Karel z Radnic, Petr Sokol z Plzně, 40 let

Josef Kadeřábek z Plzně, Petr Kroupa z Konstantinových Lázní, Lenka Krušinová z Prahy a Jiří Schierl z Toužimi, pedesátka Pavel Břicháček z Plzně, Jan Koloc z Ústí n. L., Miroslav Vidlák z Karlových Varů a Zdeněk Zajíc z Plzně, šedesátka Jiří Sulc z Bezdětkova a sedmdesátka Jan Kraft z Rokycan a Ferdinand Maděra z Ústí n. L. Přejeme jim hodně zdraví, badatelských úspěchů a hezkých chvil nad Hláskou.

Dne 16. dubna proběhne od 16.30 hod. **jarní členská schůze**. **Pozor změna:** schůze bude v podzemním sálu plzeňské radnice! Na programu je stanovení výše členských příspěvků, vyloučení neplatičů, přijímání nových členů, diskuse o programů činnosti v r. 2003, upoutávka na jarní akce.

Jarní vycházka se uskuteční 26. dubna. V 8.42 hod. odjíždí vlak směr Praha. Výstup v Holoubkově a přes Těškov a Lhotu pod Radčem návštěva hradu Mitrvaldu, návrat do Holoubkova (cca 15 km). Vede A. Monhartová. Vytrvalci mohou ještě zhlédnout pozůstatky zaniklé vsi Sloupku a hradu Vyřídouchu.

Tradiční **jarní zájezd**, o němž bylo již informováno minule, se koná v sobotu 24. května. Odjezd v 7.45 z parkoviště v bývalé Nádražní třídě. Peníze a rezervace přijímá ing. Čihák (tel. 378035025 do práce, 377537180 domů).

Zpráva o činnosti v r. 2002: Mimo prázdninové měsíce se dále zajišťovat na klubových setkáních každou první středu v měsíci přednášky na středověká témata, konaly se i mezischůzky každou třetí středu v měsíci. Vycházky byly směřovány na tvrze našich členů - na jaře to byla Svinná pana Karla na Rokycansku, na podzim Lštění pana Procházký na Domažlicku. Jarní zájezd vedl na Žluticko, podzimní na Kasejovicko postižené velkou vodou. 9. listopadu se uskutečnil automobilový výlet do Bečova n. Teplou, kde jsme si mohli díky laskavosti vedení Památkového ústavu v Plzni a správy zámku Bečova prohlédnout nejen relikvii sv. Maura, ale také starý hrad.

Zpráva o hospodaření v r. 2002: Zůstatek z r. 2001: 9218,25 Kč. Příjmy: 28232 Kč (Hláška 7480, příspěvky 9700, zájezdy 10790, poštovné 18, dary 244). Výdaje: 24329,80 Kč. (Hláška 7480, desátek 2000, poštovné 5284,40, literatura 1503, zájezdy 7381,60, dort 250, fotomateriál 328, kanc. potřeby 102,80). Zůstatek: 13120,45 Kč.

sekretář P. Rožmberský

pokladník J. Richterová

Pobočka Brno

Kontaktní adresa: PhDr. Josef Unger CSc., Borodínova 4, 623 00 Brno.

Na klubové schůzi konané 10. 1. 2003 byl zvolen výbor ve stejném složení jako pro rok 2002, tedy: Ing. Švehla - předseda, dr. J. Merta - jednatel, p. Sadílek - pokladník. Revizní účetí byli zvoleni doc. Unger a dr. Doležal. Pro zdravotní potíže ukončil svou činnost v klubu p. Seifert.

Zpráva o činnosti v r. 2002: Pobočka se podílela na výstavě „Život na hradech ve XIV. století“ v Předklášteří u Tisnova. V rámci výstavy proběhla dne 3. června konference. Mezi kastellologicky nejzajímavější příspěvky patřila zpráva dr. Belcrediho o první fázi výzkumu hradu Skály u Nového Jimramova, referát dr. Goše o nálezů topného kanálu a kamen v „pompejské situaci“ na Novém hradě (o Šumperk) a samozřejmě výklad doc. Ungera k samotné výstavě pojednávající o historii lelekovicického hradu a o životě na něm na základě archeologických nálezů zde prezentovaných. V lednu tohoto roku vychází sborník se šesti příspěvky z této konference. Dále se členové pobočky zúčastnili komise na výzkumu předhradí lelekovicického hradu uskutečněné k ukončení výzkumné sezóny

2002, pro příští rok se plánuje zopakování komise na konci další etapy výzkumu.

Dr. Merta s p. Štetinou informovali ostatní členy o vývoji situace na Novém hradu u Adamova v souvislosti s ne zcela citlivými zásahy majitele objektu a o jeho snahách o dostavbu objektu na nádvoří. Pan Sadílek nás seznámil se stavebně historickými průzkumy několika objektů (zámky v Peřticích, Dolní Rožínce, tvrze v Janném, Stránecké Zhoř, suterény prelatury kláštera v Želivi - původně trečkovského hradu).

P. Švehla

Pobočka Zlín

Kontaktní adresa: KAS pobočka Zlín, MUDr. Jiří Hoza, Dukelská 3975, 760 01 Zlín.

Zpráva o činnosti v r. 2002: 5. 1. proběhl tříkrálový výstup na hrad Helfštýn, 30. 1. byla přednesena J. Hozou přednáška na téma Románské památky Francie. 23. 2. jsme navštívili zříceninu Cimburk u Koryčan s návštěvou hradistě hory sv. Klimenta u Osvětiman (velkomoravské hradistě, základy augustiniánského kláštera ze 14. stol.). Dále byla navštívena koryčanská kaple a zámek. 30. - 31. 3. podnikli někteří členové výjezd na hrady Brničko a Cimburk u Trnávky. 6. 4. proběhla vernisáž knihy A. Hofereka a M. Zikmunda Zříceniny slovenských hradů (44 hradů a hrádků středního a západního Slovenska), knoetrem knihy byl PhDr. Jiří Kohoutek, CSc. 13. 4. proběhla návštěva hradu Buchlova a kaple sv. Barbory (hrobka Petřvaldu a Berchtoldů) Na hradě byla provedena prohlídka sklepů a parkánu - provedl nás kastelán Mgr. J. Novotný. Od 7. do 9. 5. jsme navštívili hrady v Malých Karpatech - Plavecký hrad, Ostrý Kameň a Korlátko. Od 2. do 9. 7. se konal ve spolupráci se sokolovským muzeem zájezd do Francie „Po stopách Van Gogha a krásou katarských hradů“. Další cesta za katarskými hrady se uskutečnila 11. - 19. 10. (bylo zhlédnuto 26 hradů v kraji Ariège a Aude), 25. 11. proběhla valná hromada pobočky a proběhlo promítání a přednáška na téma Katarské hrady autorů Hozy a Hofereka.

Zpráva o hospodaření v r. 2002: Zůstatek z r. 2001: 805,30 Kč. Příjmy (čl. příspěvky, předplatné) 1050 Kč. Výdaje (poštovné, kopírování, desátek, předplatné, mapy): 1380,10 Kč. Zůstatek: 475,20 Kč.

J. Hoza - Z. Sadílek

Pobočka Praha

Kontaktní adresa: KAS pobočka Praha, PhDr. Jiří Úlovec, Tř. Milady Horákové 133, 166 21 Praha 6 - Dejvice.

Zpráva o činnosti v r. 2002: Činnost pobočky sestávala z pravidelných klubových schůzek konaných s výjimkou letních měsíců vždy třetí středu v měsíci, doplněných celkem 9 přednáškami, dále dubnové vycházky na Kolínsko, květnového dvoudenního autovýletu do Durynska, červencového třídenního autovýletu na Cukněstěj a konečně třídenního autobusového zájezdu na jižní Moravu v září. Členská základna čítala celkem 65 členů.

Zpráva o hospodaření v r. 2002:

Zůstatek z r. 2001: 3467,50 Kč. Příjmy: 39280 Kč. Výdaje: 36398,80 Kč (v tom i dar městu Písku ve výši 7000 Kč určený na obnovu hrobu Augusta Sedláčka). Zůstatek: 6348 70 Kč.

Informace od dalších poboček redakce do uzávěrky tohoto čísla neobdržela.
Uzávěrka dalšího čísla: 10. 6. 2003 (vyjde v první červencové dekádě 2003)

HLÁSKA, zpravodaj Klubu Augusta Sedláčka. ISSN 1212-4974.

Vychází čtvrtletně. Toto číslo vyšlo v 1. dubnové dekádě 2003.

Šéfredaktor Petr Rožmberský, technický redaktor ing. Petr Mikota, redaktor pro internet Roman Bečka (www.volny.cz/klubas). Adresa redakce: Klub Augusta Sedláčka, Kopeckého sady 2, 301 36 Plzeň. Vydává Klub Augusta Sedláčka za přispění Magistrátu města Plzně. Registrováno pod značkou OK ÚMP 23/1991. 350 výtisků.